

МІНСК, ЗАХАРАВА, 28. ДОМ ДРУЖБЫ
ІСПЫТ НА ТРывАЛАСЦЬ ВЫТРЫМАЛА БелТД
2-3 стар.

БІЗНЕС-КЛУБ
ІНВЕСТИЦЫЙНЫ ФОРУМ
У МІНСКУ
2 стар.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ЯК ЗРАБІЦЬ БЕЛАРУСЬ ПРЫВАБНАЙ
ДЛЯ ТУРЫЗМУ?
3 стар.

АФІША
ПРЭМ'ЕРЫ НАЦЫЯНАЛЬНАГА
ТЭАТРА ІМЯ Янкі КУПАЛЫ
4 стар.

АҮТОГРАФ
У ГАСЦЯХ У Сяргея ГРАХОЎСКАГА
5 стар.

ВЕРСІЯ
Але ТАЛСТОЙ НІКОЛІ НЕ БЫЎ У БАРАНАВІЧАХ...
5 стар.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ
АМАЛЬ КАЗКА ПРА ФЕЙ І
ДЗЮЙМОВАЧКУ
6 стар.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ
Якуба КОЛАСА УШАНОЎВАЛІ ў АРМЕНІІ
6 стар.

КІНОШНЫЯ БАЙКІ Дзмітрыя МІХАЕЕНА
ПРЫЁМЫ "ПРОФІ"
8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

4 снежня 2002 года, № 49 (2815)

Цана 150 рублёў

E-mail: golas_radzimy@tut.by

хроніка жыцця

САЮЗНЫ БЮДЖЭТ-2003

У Парламенцкім сходзе Саюза Беларусі і Расіі адбылося пасяджэнне Камісіі па бюджэту і фінансах на чале са старшынёй камісіі Уладзімірам Нікіціным, прадстаўнікам і шэрага міністэрстваў і ўстаноў дзвюх краін.

На пасяджэнні былі прыняты рашэнні па справядзачы Савета Міністраў аб выкананні бюджэту Саюзнай дзяржавы за першае паўгоддзе бягучага года, па выніках усяго бюджэтнага працэсу ў 2002-м і па праекце бюджэту на 2003 год.

Што тычыцца непасрэдна лічбаў, то ўдакладнім: даходная частка бюджэту на будучы год складзе больш за 2 мільярд 438 мільянаў расійскіх рублёў.

Мяркуюцца, што пытанне аб бюджэце 2003 года будзе абмеркавана дэпутатамі Парламенцкага сходу ў снежні бягучага года.

НОВЫ ЗАКАЗНІК

Па ініцыятыве Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя ў Гродзенскай вобласці створаны рэспубліканскі ландшафтны заказнік "Ліпчанская пушча" плошчай 15 153 гектары.

Ён аб'яднаў землі Дзятлаўскага, Магасцёўскага, Шчучынскага раёнаў вобласці, а таксама некаторыя ўчасткі рэк Нёман і Шчара. Цяпер на гэтай тэрыторыі забараняецца высечка лесу, правядзенне работ, звязаных са змяненнем натуральнага ландшафту, апрацоўка земляў ядахімікатамі, разбіўка турыстычных летнікаў.

"БАЦІК" АЗНАЧАЕ ЯКАСЦЬ

Дзіцячы абутак па чэшскай тэхналогіі выпускае сумеснае беларуска-чэшскае прадпрыемства "Бацік". Яго вызначае высокая якасць, якая задавальняе самых патрабавальных пакупнікоў.

НА ЗДЫМКУ: мадэльер-канструктар абутку Наталля ГРЫНЬ.

ЦЯПЕР І СВОЙ КУПЭЙНЫ

Першы купэйны вагон айчынай вытворчасці выпуціла рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Мінскі вагоннарамонтны завод".

Да гэтага часу купэйныя вагоны набываліся ў Германіі ці Расіі. Па словах спецыялістаў, айчыны купэйны вагон зроблены на ўзроўні еўрапейскіх стандартаў і зможэ ездзіць у складзе беларускіх паяздоў як па тэрыторыі нашай краіны, так і за мяжу.

ІНСТЫТУТ СЛАВЯНСТВА

На базе Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта адкрыўся НДІ гісторыі і культуры ўсходнеславянскіх народаў.

Гісторыя і культура ўсходніх славян з'яўляецца прадметам даследаванняў вучоных ГДУ з даўніх часоў. Аднак са з'яўленнем новага НДІ дзейнасць славянназнаўцаў набывае якасна новую форму. Галоўная перадумова, зыходзячы з якой маюць намер дзейнічаць стваральнікі інстытута, — культурная агульнасць беларускага, рускага і ўкраінскага народаў. У сферу інтарэсаў НДІ ўваходзяць фальклор і народныя абрады, этнічныя працэсы, якія адбываюцца ў расійска-беларуска-ўкраінскім памежжы, дыялектная лексіка на этнакантактнай тэрыторыі, рэстытуцыя помнікаў культуры.

Адкрыццё ў Гомелі НДІ гісторыі і культуры ўсходнеславянскіх народаў станоўча ўспрынята ў Беларусі, Расіі і Украіне. На прэзентацыю новай навуковай установы прыбылі вучоныя, выкладчыкі, дыпламаты, палітыкі трох краін. Сваё прывітанне ўдзельнікам сустрэчы і супрацоўнікам НДІ накіраваў старшыня Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі, спікер Дзярждумы РФ Геннадзь Селязнёў.

БАРЫСАЎСКІЯ СЮРПРЫЗЫ

За 10 месяцаў 2002 года ў Барысаве Мінскай вобласці нарадзілася 14 дваінятак.

ЦІ ЛЮБІЦЕ ВЫ БРАМСА?

Міжнародны фестываль мастацтваў "Беларуская музычная восень" пачаўся ў Канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Лепшыя канцэртныя залы, Палацы культуры, музеі беларускай сталіцы на некалькі дзён аддадзены ў распараджэнне меламанаў і іх куміраў. Вядомыя беларускія музычныя калектывы і асобныя выканаўцы, а таксама госці з Расіі, Літвы, Германіі выступаць з канцэртамі таксама ў Мінскай, Брэсцкай, Віцебскай, Гомельскай, Гродзенскай і Магілёўскай абласцях.

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

stop, тэрор!

ВОЛЬГА ЗОЛІНА ВЯРНУЛАСЯ!

У Мінск 23 лістапада, пасля працяглага лячэння ў маскоўскай клініцы, вярнулася ўрач Вольга Золіна — апошняя з беларускіх заложнікаў, якія былі сярод захопленых чэчэнскімі тэрарыстамі ў

час спектакля "Норд-Ост" у Маскве.
НА ЗДЫМКУ: Вольга ЗОЛІНА з дачкой Кацяй, сынам Сярожам і маці Раісай Якаўлеўнай.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА.

спорт

ДЗЮДО. З трыма медалямі вярнуліся беларускія юніёры з Ратэрдама, дзе праходзіла чарговае першынство кантынента. На рахунку Святланы Цімашэнка залаты медаль (у вагавай катэгорыі да 73 кілаграмаў), на трэцюю прыступку п'едэстала падняліся Андрэй Кузусёнак (да 81 кілаграма) і Юлія Барысік (абсалютная катэгорыя). Такім чынам, можна з упэўненасцю сказаць, што ў Беларусі падростае вы-

датная і моцная духам моладзь.
СКАЧКІ НА БАТУЦЕ. На чэмпіянаце Еўропы па скачках на батуце ў Санкт-Пецярбургу беларусы папоўнілі сваю скарбонку трыма медалямі. Галіна Лебедзева і Таццяна Пятрэня выйгралі "золата" ў сінхронных скачках, а на рахунку Галіны "бронза" ў індывідуальным першынстве. Нарэшце, трэцюю суму балаў набрала наша жаночая

каманда ў складзе Марыны Вашкевіч, Кацярыны Кузянковай і Ганны Цярэні ў скачках на дарожцы.
ФУТБОЛ. Маладзёжная зборная Беларусі так званая "пераходнага" ўзросту (да 20 гадоў) правяла два таварыскія матчы са сваімі равеснікамі з Польшчы. Дэбют дружны Уладзіміра Касакоўскага быў удалым: перамога — 1:0 і нулявая нічыя.

Міхал МАЗАКОУ.

газаправод ямал-еўропа

ФОТА БЕЛТА

“ЗАЛАТЫ СТЫК”

Непадалёку ад Барысава (Мінская вобласць) праведзены работы па злучэнні двух участкаў беларускай часткі магістральнага газоправода Ямал-Еўропа, які належыць РАО “Газпром”, ад мяжы з Расійскай Федэрацыяй да ракі Бярэзіна даўжынёй 184 кіламетры і ад Бярэзіны да кампрэсарнай станцыі “Нясвіжская” — 182 кіламетры.

Так званы “захлест”, які будаўнікі газоправода ахрысцілі “залатым стыкам”, выкананы інтэрнацыянальнай брыгадай маскоўскага ААТ “Зварачна-мантажны трэст”, куды ўваходзяць рускія, беларусы і два чэхэнцы.

Поўнаасцю выкананы работы па будаўніцтве лінейнай часткі газоправода ад ракі Бярэзіны да кампрэсарнай станцыі “Нясвіжская”.

бізнес-клуб

ИНВЕСТИЦИЙНЫЙ ФОРУМ У МІНСКУ

27-28 лістапада ў Мінску прайшла Міжнародная канферэнцыя “Беларускі інвестыцыйны форум”.

Такія сустрэчы ўжо сталі традыцыйнымі, але ўпершыню яна была такой прадстаўнічай: намеснікі прэм’ер-міністра, кіраўнікі абласных органаў улады, міністэрстваў і ведамстваў, банкаў і прадпрыемстваў, бізнесмены і дыпламаты з 40 краін. Да арганізацыі форуму была запрошана ўплывовая ў Расійскай Федэрацыі дзяржаўная інвестыцыйная карпарацыя.

На двух пленарных пасяджэннях быў разгледжаны сучасны стан эканомікі, перспектывы інвясціравання ў эканоміку нашай краіны і асаблівасці падатковага, інвестыцыйнага і таможнага заканадаўства.

Акрамя таго, была арганізавана работа секцыі па напрамках: інвясціраванне ў прамысловасць, энергетыку, нафтахімічны комплекс, развіццё свабодных эканамічных зон, банкаўская і страхавая дзейнасць. У прыватнасці, у секцыі па нафтахімічнаму комплексу былі разгледжаны пытанні, якія тычацца прыватызацыі аб’ектаў гэтай галіны ў Беларусі.

Як вядома, наша краіна ў цэлым развіваецца дынамічна, па такіх паказчыках, як вытворчасць прамысловай прадукцыі і рэальным даходам насельніцтва, мы перавысілі нават перадкрызісны 1990 год.

Але далейшы рост затрымліваецца па шэрагу прычын і, галоўным чынам, з-за недастатковай інвестыцыйнай актыўнасці.

Па прагнозах сацыяльна-эка-

Увод гэтага ўчастка ў эксплуатацыю плануецца на пачатак наступнага года. А разам з ім запрацуе ўся беларуская частка магістральнага газоправода Ямал-Еўропа ад расійскай да польскай мяжы.

НА ЗДЫМКУ: зварачна-мантажныя работы па злучэнні двух участкаў беларускай часткі магістральнага газоправода Ямал-Еўропа.

намічнага развіцця на 2003 год, прадугледжваецца апераджальны рост інвестыцый у асноўны капітал — на 12–13 працэнтаў. Улічваючы паказчыкі мінулага года, мяркуецца, што каля паловы ўсіх сродкаў унясуць у абнаўленне самі суб’екты гаспадарання, каля 15 працэнтаў паступіць з дзяржбюджэту. Але каля трэці ўсіх укладанняў павінен, па прагнозах, склаці замежны капітал, а гэта каля мільярда долараў.

“У нас створаны ўсе магчымасці для інвестара зарабляць грошы”, — сказаў на канферэнцыі намеснік прэм’ер-міністра Беларусі, міністр эканомікі Андрэй Кабякоў. У Беларусі дзейнічаюць 2 700 замежных і сумесных прадпрыемстваў. У беларускія машынабудаванне, дрэвапрацоўку, хімічную, харчовую і лёгкую прамысловасць, транспарт і сувязь укладваюць сродкі бізнесмены Германіі, Англіі, ЗША, Расіі, Нідэрландаў.

Нядаўна прыняты інвестыцыйны кодэкс дае замежным партнёрам шэраг гарантый. А 6 свабодных эканамічных зон прадастаўляюць шэраг ільгот — падатковых, рэгістрацыйных, таможных.

Наперадзе ў інвестараў — вялікія магчымасці. У гэтым годзе запланавана пераўтварыць каля 130 вялікіх дзяржаўных прадпрыемстваў у акцыянерныя таварыствы, а ў наступным годзе — 270 суб’ектаў гаспадарання, вызначыў перспектывы міністр эканомікі.

Таццяна КУВАРЫНА.

Мінск, захарава, 28. дом дружбы

ІСПЫТ НА ТРЫВАЛАСЦЬ

Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі (БелТД) абрала новага старшыню. Ім стала Ніна ІВАНОВА.

Факт гэты па многіх прычынах паказальны.

Таварыства дружбы — айтарытэтная арганізацыя з 75-гадовай бездакорнай гісторыяй. З’ява унікальная, калі ўлічыць, колькі партый і грамадскіх арганізацый за гэты перыяд на крутых паваротах падзей адышло ў нябыт. У апошні час БелТД не пазбегла шокавых сітуацый. У студзені 2000-га не стала Арсена Ваніцкага, які 16 год натхнёна працаваў, узначальваючы таварыства. Гэтая страта цяжка адбілася на настроі супрацоўнікаў і сяброў таварыства, і спатрэбілася пэўная псіхалагічная адаптацыя. А з першых дзён бягучага года яшчэ адно выпрабаванне: змянілася звыклая сістэма фінансавання. Як і многія іншыя грамадскія арганізацыі, БелТД перастала атрымліваць сродкі з дзяржбюджэту. І хаця тая дапамога, якую аказала таварыства краіне, робіць яго ў пэўным сэнсе самакупным і яго ўжо зарабіла сабе на “пражытаны мінімум”, але з новымі рэаліямі нельга не лічыцца. І пакуль іншыя арганізацыі ўпалі ў летаргічны сон у чаканні чуда — падключэння іх да бюджэтных крыніц, БелТД пачало змагацца за выжыванне.

З новых пазіцый праведзена рэвізія ўласнасці,

магчымасцей гаспадарчай дзейнасці. І хаця за 10 месяцаў супрацоўнікам таварыства не ўдалося рэаніміраваць яго дзейнасць поўнаасцю, тое, як годна прайшла канферэнцыя, надае аптымізм. Па-першае, яна сведчыць, што народная дыпламатыя, а гэта асноўная форма дзейнасці таварыства, умацавала свае традыцыі і здольная процістаяць складанасцям, развівацца. Пацвярджэнне таму — адказнасць за лёс таварыства, якую адчувае ўвесь яго грамадскі актыві. І 12 дэлегатаў канферэнцыі палічылі сваім абавязкам адкласці ўбок іншыя справы і асабіста абмеркаваць становішча спраў у БелТД. Былі сярод іх і мінчане, і прадстаўнікі абласцей. Аляксандр Вайтовіч, старшыня Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу, у мінулым кіраўнік Нацыянальнай акадэміі навук, прыехаў асабіста выказаць падтрымку дзейнасці БелТД. Калі паўстала пытанне аб новым старшынні, выбар быў відавочны. У складанай сітуацыі цяжар клопатаў прыняла і даказала сваю арганізатарскую трываласць шматгадовы намеснік А.Ваніцкага Ніна Іванова. Ёй і даручылі ўзначаліць БелТД на наступныя пяць гадоў. З новым старшыней наша гутарка аб стане спраў у БелТД.

— Ніна Сямёнаўна, вартасць любога аб’яднання вызначаецца мэтамі, якія яно ставіць перад сабой, і здольнасцю забяспечыць іх выкананне. Мэты Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі, вызначаныя яго заснавальнікамі яшчэ ў 1926 годзе, — гэта пашырэнне прысутнасці беларускай культуры ў свеце, развіццё народнай дыпламатыі, двухбаковых сувязей з грамадскімі, культурна-асветнымі, творчымі арганізацыямі розных краін. Наколькі плённа працавалі праўленне і нацыянальныя таварыствы на працягу апошніх пяці гадоў, што асабліва адметнае ў іх дзейнасці?

— Мы захавалі і актыўна выкарыстоўвалі ў гэтыя гады традыцыйную форму папулярнасці нашай нацыянальнай культуры ў свеце, як і замежнай у нашай краіне — так званыя Дні культуры. Кітай, Іспанія, Францыя, Данія, Германія, Швейцарыя — вось далёка не поўны пералік краін, святы культуры якіх і ў якіх дапамагалі нам адчуць сябе важным звяном у справе ўмацавання сувязей з замежнай грамадскасцю, усёй міжнароднай супольнасцю.

Выконваючы рашэнне VII справаздачна-выбарчай канферэнцыі, шмат увагі надавалі маладзёжным праграмам. Далучэнне моладзі да скарбаў беларускай і сусветнай культуры праз удзел у рабоце нацыянальных таварыстваў, міжнародных, адукацыйных, гуманітарных і спартыўных праектаў, у валанцёрскім руху дало магчымасць пашырыць кола нашых сяброў. Студэнты Беларускага дзяржаўнага і лінгвістычнага ўніверсітэтаў, Беларускай акадэміі музыкі, ўніверсітэта культуры, педуніверсітэта імя М.Танка, выхаванцы педкаледжаў і школ не толькі прысутнічаюць на нашых мерапрыемствах, але і ўдзельнічаюць у іх арганізацыі.

— На справаздачны перыяд прыйшоўся чарговы юбілей Беларускага таварыства дружбы — у 2001 годзе яму споўнілася 75...

— З-за вядомых сумных падзей

— заўчаснай страты кіраўніка Арсена Ваніцкага — ён адзначаўся сціпла... Усе з асаблівай любоўю і цеплынёй успаміналі тых, хто быў у ліку першых у нашай справе. З чынасці Янкі Купалы і Якуба Коласа — заснавальнікаў Беларускага таварыства дружбы — пазнавалася ў свеце новая зямля таленавітых, з багатым гістарычным набыткам людзей.

І па сённяшні дзень Беларусь рэпрэзентуецца праз іх імёны і творчую спадчыну. У Расіі, Украіне, Балгарыі, Малдове, Італіі, В’етнаме, Кітаі, Францыі, Германіі, Польшчы, Латвіі, Літве па ініцыятыве нашых партнёраў былі арганізаваны мерапрыемствы з нагоды 120-годдзя з дня нараджэння беларускіх песняроў. У Доме дружбы прайшлі вечары, прысвечаныя прысутнасці Янкі Купалы і Якуба Коласа ў сусветнай культуры. На заключных вечарах творы нашых класікаў чыталі на сваіх мовах замежныя дыпламаты. Такім чынам атрымала працяг практыка выканання шэдэўраў сусветнай літаратуры і на мове арыгінала, і ў перакладах, якую мы лічым найлепшым шляхам знаёмства з правамі інтэлекту нацыі, узаемаўзбагачэння культур розных народаў.

— Відавочна, што праверку часам вытрымлівае праграма парадных гарадоў. Наша газета пісала аб тым, што 35 беларускіх гарадоў і райцэнтраў звязаны пабрацімскімі адносинамі з 131-м горадам 25-ці краін свету. Ці з’явіліся тут новыя партнёрскія саюзы?

— Разам з Беларускай асацыяцыяй пародных гарадоў, якую ўзначальвае мэр Мінска Міхаіл Паўлаў, было падрыхтавана і праведзена 8 міжнародных сустрач пабрацімаў. Мы лічым гэтую праграму вартай увагі і перспектыўнай, яна стымулюе не толькі культурны абмен, але і супрацоўніцтва ў эканамічнай галіне. З кожным годам яна набывае ўсё больш прыхільнікаў сярод палітыкаў і дыпламатаў. Напрыклад, апошнім часам з намі па гэтым пытанні актыўна супрацоўнічаюць Пасольствы ФРГ, Францыі, Расіі, Турцыі, беларускія пасольствы ў Балгарыі і Польшчы.

— І ўсё ж асновай таварыства з’яўляюцца грамадскія двухбаковыя адносіны. Ці ўдалося пашырыць іх кола?

— За апошнія гады нам удалося некалькі павялічыць колькасць замежных партнёраў: з’явіліся таварыствы “Кыргыстан — Беларусь”, “Фінляндыя — Беларусь”, “Беларусы ў Фінляндыі”, “Рэспубліка Карэя — Рэспубліка Беларусь” і “Літва — Беларусь”. 9 арганізацый прыбавілася ў Аўстрыі, Германіі, Галандыі і Францыі. Прыбавілі мы і ў сваіх структурах: за апошнія 5 гадоў былі ўтвораны таварыствы “Беларусь — Ірландыя”, якое ўзначаліў Міхась Міцкевіч — сын Якуба Коласа, “Беларусь — Непал” на чале з рэктарам Беларускай політэчнай акадэміі Барысам Хрусталёвым, “Беларусь — Турцыя” — старшыня таварыства Сяргей Касцючэнка — старшыня праўлення “Прыорбанка” і “Беларусь — Арменія”, кіраўнік — міністр інфармацыі Міхаіл Падгайны.

Такім чынам, у складзе БелТД працуе зараз 35 нацыянальных таварыстваў. Узначальваюць іх у большасці сваёй айтарытэтных у Беларусі і вядомых ў свеце грамадскія дзеячы, дзеячы культуры і навукі, якія робяць гонар не толькі нашай арганізацыі, але і ўсёй краіне. Дарэчы, у гэтым яшчэ адна традыцыя БелТД — аб’ядноўваць найперш самых таленавітых, духоўна адметных, па-грамадзянску адказных людзей.

— Значнае месца ў дзейнасці таварыства займаюць гуманітарныя праграмы... Ці не абмялелі крыніцы дабрачыннасці?

— Не. Для раёнаў, якія пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі, і сацыяльна не абароненых людзей ад партнёрскіх арганізацый розных краін праз наша таварыства было атрымана дапамога медыкаментамі, медабастыляваннем, у тым ліку дыягнастычнымі апаратамі прыкладна на 2 мільёны долараў ЗША. З дапамогай дабрачынцаў палепшыла здароўе звыш 3 тысяч беларускіх дзяцей.

Усяго ж за апошнія дзесяцігоддзе таварыствам было атрымана і перададзена адпаведным установам гуманітарнай дапамогі больш чым на 59 мільёнаў долараў.

аспект праблемы

Здаецца, у Беларусі ўсё ўз'яла сабе ў якасці станаў турызму. Нягледзячы на тое, што ў рэспубліцы працуе каля шасцісот турыстычных фірм, фінансавыя паступленні ў бюджэт, мякка кажучы, жадаюць лепшага. Каб зразумець, чаму гэта адбываецца, досыць зазірнуць у рэкламныя праспекты. Яны прапануюць туры ў Іспанію і Італію, Польшчу і Літву, Кіпр і Чэхію... І толькі дзе-нідзе сціпла згадваюцца беларускія маршруты. Як змяніць існуючае становішча – менавіта гэтаму быў прысвечаны міжнародны семінар па распрацоўцы плана развіцця культурнага турызму на аснове замкавых комплексаў "Мір" і "Нясвіж".

раў ЗША, у тым ліку 125 апаратаў УГД. Дарэчы, дадаткова да канца гэтага года мы атрымаем ад нашых партнёраў з Ніжняй Саксоніі яшчэ 3 апараты. Гэта наша сумесная з Чырвоным Крыжам праграма адчувальна дапамагае рэгіянальным і, у першую чаргу, раённым медустановам.

— Выніковасць дзейнасці грамадскай арганізацыі — сведчанне даверу партнёраў, узаемаразумення. Як вам удаецца іх захоўваць?

— Практыка апошніх гадоў з усёй відавочнасцю выявіла шэраг заканамернасцей, якія так ці інакш уплываюць на выніковасць нашай работы. Адна з іх — узаемадзеянне нацыянальных таварыстваў з дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі. Там, дзе мы знаходзім паразуменне і падтрымку, праграмы набываюць вагу і значнасць на карысць абодвум бакам.

Мы ўдзячны за супрацоўніцтва пасольствам Кітая, Германіі, Японіі, Італіі, Францыі, Балгарыі, Кубы, Украіны, Расіі, Літвы, Малдовы, а таксама Польшкаму інстытуту і Інстытуту Г'ётэ, разам з якімі праводзім шмат мерапрыемстваў.

Відавочна, што спасцігнуць багаты духоўны набытак культур, замацаваць кантакты і традыцыі, з поспехам вырашаць праблемы культурнага ўзаемадзеяння можна толькі супольнымі намаганнямі арганізацый і ўстаноў, якія займаюцца гэтай справай.

Неаспрэчна вялікая роля ў развіцці нашых міжнародных кантактаў належыць плённаму ўзаемадзеянню БелТД з міністэрствамі замежных спраў, культуры, аховы здароўя, саюзамі беларускіх пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, Дэпартаментам па гуманітарнай дзейнасці, Чырвоным Крыжам, Мінскім гарвыканкам, Мінскай абласной бібліятэкай імя Пушкіна, Саюзам жанчын...

— Як і чалавечы жыццё, жыццё грамадскай арганізацыі складаецца не толькі са здабыткаў, але і з праблем...

— У апошні час вялікай складанасцю стала для нас страта дзяржаўнай фінансавай падтрымкі. Умовы самафінансавання зрабляць, канешне ж, свой адбітак на нашай дзейнасці. Пакуль што ўдаецца выжываць пры дапамозе дабрадзейяў. Але на перспектыву нам неабходна будзе развіваць новыя формы работы, якія прыносілі б грашовыя сродкі на ўтрыманне будынка і невялікага штата супрацоўнікаў (а іх засталася 12 чалавек).

— Якія задачы наміццела таварыства для вырашэння ў бліжэйшы час?

— На жаль, не ўсе нашы кантакты з арганізацыямі і фондамі замежных краін аднолькавыя па інтэнсіўнасці і выніковасці. І ў гэтым — нашы далёка не выкарыстаныя магчымасці.

Зыходзячы з неабходнасці жыцця ў новых умовах і разам з тым выконваць абумоўленыя статутам задачы, Беларускае таварыства дружбы мае намер унесці змены ў сваю структуру, у формы работы і працягваць свае праграмы далей, у тым ліку і тыя, што ўжо абмеркаваны з замежнымі партнёрамі.

Істотным і прынцыповым лічым для сябе знайсці фінансавыя магчымасці для прадаўжэння нашых комплексных мерапрыемстваў — Дзён культуры Беларусі ў замежных краінах і краін-партнёраў у Беларусі. Напрыклад, ужо ў наступным годзе мы плануем правесці Дні культуры Кітая, В'етнама, Турцыі, Балгарыі, Кубы — у Беларусі і Дні

Беларусі — у Францыі, Швейцарыі, Арменіі. Для ажыццяўлення гэтай праграмы звяртаемся па падтрымку да нашых абласных аддзяленняў, з тым каб мерапрыемствы прайшлі не толькі ў Мінску.

Будзем працягваць садзейнічанне парадненню гарадоў. Разам з Беларускай асацыяцыяй гарадоў-пабрацімаў думаем правесці сустрэчу прадстаўнікоў Беларусі і Францыі, Італіі, Украіны; атрымаюць працяг сустрэчы гарадоў Беларусі і Балгарыі, Польшчы, Расіі, Германіі.

Вельмі хочацца ажыццявіць яшчэ адну сустрэчу: запрасіць у Беларусь кіраўнікоў усіх замежных партнёрска-структур з 31 краіны свету, каб, па-першае, пазнаёміць іх паміж сабою, па-другое, абмеркаваць наша ўзаемадзеянне па рэалізацыі сумесных праграм.

Паспрабуем пашырыць практыку выкарыстання магчымасцей гуманітарных фондаў у замежных краінах па папулярнасці беларускай культуры. Прыклад у гэтай справе — супрацоўніцтва з французскім гуманітарным фондам "Аліса", які на працягу апошніх гадоў не толькі аказвае дапамогу медустановам і дзіцячым дамам Беларусі, але і садзейнічае папулярнасці беларускай культуры праз арганізацыю ў Францыі канцэртаў нашых творчых калектываў.

Наступным крокам у гэтай справе можа быць аб'яднанне намаганняў такіх жа арганізацый у іншых краінах. У прыватнасці, мы маем падставы спадзявацца на такія акцыі з некаторымі фондамі Аўстрыі, Германіі і Францыі.

Кожны народ, кожная дзяржава імкнецца як мага больш шырока інфармаваць грамадскасць, у тым ліку і замежную, пра свае дасягненні і набыткі. На жаль, нам у гэтым сэнсе працаваць і працаваць. Нястачу пісьмовай і асабліва фотаінфармацыі аб Беларусі адчуваюць нашы дыпрадстаўніцтвы і суайчыннікі ў замежных краінах.

Віртуальную рэчаіснасць у свеце называюць зараз трэцяй цывілізацыяй. Відавочна, што і яна павінна стаць часткай нашага жыцця. Хочацца знайсці магчымасць заснаваць асобную праграму па распаўсюджванні інфармацыі БелТД праз Інтэрнэт.

Яшчэ адна праблема. Беларусь наведвае шмат замежных гасцей. Напрыклад, толькі таварыства штогод прымае звыш 70 дэлегацый з розных краін. Мы ажыццяўляем праграму сямейнага абмену з партнёрамі ЗША, Германіі, Аўстрыі, Францыі. Тут хацелі б знайсці разуменне ў спрашчэнні працэдуры інашаземцаў у Мінску.

Пяць гадоў — гэта немалы тэрмін, зроблена таксама нямаля. Можна было б шмат гаварыць пра традыцыю літаратурна-музычных вечараў, а іх штогод праводзіцца звыш 80-ці, выстаў і семінараў арганізавана каля 50-ці, пра новыя праекты з замежнымі партнёрамі, у тым ліку і па праграме ТАСІС.

Беларускае таварыства дружбы перажывае далёка не лепшыя часы. Няпростым будзе і наступнае пяцігоддзе. Але мы не маем права апусціць рукі і зруйнаваць усё, што было назапашана нашымі папярэднікамі. Таму мы бачым сваю задачу і надалей мацаваць добрасуседства і сяброўства з іншымі народамі свету і разлічваем у гэтым на падтрымку нашага шматлікага актыву, нашай дзяржавы і ўсіх палічнікаў у іншых грамадскіх арганізацыях.

— Дзякуй за падрабязныя адказы. Пспехаў у здзяйсненні задуманага!

Гутарыла Наталля САЛУК.

ПАДАРОЖЖА Ў МІР І НЯСВІЖ

Семінар, арганізаваны пад эгідай ЮНЕСКА Міністэрствам спорту і турызму і Нацыянальным агенствам па турызму Рэспублікі Беларусь, сабраў у гарадскім пасёлку Мір зацікаўленых. Гэта кіраўнікі турыстычных арганізацый, прадстаўнікі міністэрстваў культуры і адукацыі, мясцовых улад. Сярод удзельнікаў — эксперт ЮНЕСКА з Шатландыі Лестэр Борлі, прадстаўнік Міжнароднага савета па помніках і памятных мясцінах (ICOMOS) Эрзабэт Ковач, дырэктар польскай турыстычнай фірмы "PEGROTUR" Часлава Арлоўска, дырэктар Тракайскага гістарычнага музея В.Павілюнас (Літва) і іншыя.

На пашырэнне дзелавой актывнасці ў рэгіёне Мір — Нясвіж, лічаць арганізатары семінара, уплывае шэраг станоўчых абставін, сярод якіх можна вылучыць наступныя. Першая: праведзена рэканструкцыя гістарычнага цэнтра гарадскога пасёлка Мір, у выніку чаго ён стаў прыцягальным для турыстычнага агляду. Тут створана і першасная інфраструктура прыёму і абслугоўвання турыстаў. Другая: уключэнне замкавага комплексу "Мір" у Спіс сусветнай спадчыны атрымала рэзанс далёка за межамі Беларусі. І

трэцяя: праект "ЮНЕСКА — Мірскі замак" максімальна адпавядае сёняшняй арыентацыі дзейнасці ЮНЕСКА па выкарыстанні культурнай спадчыны дзеля эканамічнага і сацыяльнага развіцця мясцовай абшчыны шляхам актывізацыі культурнага турызму.

Усе ўдзельнікі двухдзённай дыскусіі адзначылі недастатковае развіццё інфраструктуры Міра і Нясвіжа. Ні гандаль, ні камунальныя гаспадаркі сёння не ў стане аказаць турыстам неабходны комплекс паслуг. Недастаткова рэкламнай і сувенірнай прадукцыі мясцовага каларыту. Адчуваецца і абмежаванасць прыцягальных для турыстаў аб'ектаў. Усё гэта робіць турызм у зоне Мір — Нясвіж чыста транзітным.

Удзельнікі семінара адзначалі, што спадзявацца на фінансавую падтрымку дзяржавы ў сёняшніх умовах не прыходзіцца, а таму трэба рабіць стаўку на прыватныя ініцыятыўныя аб'екты інфраструктуры, шукаць фундатараў і інвестараў. Дапамога дзяржавы магла быць у наданні культурна-турыстычнай зоне Мір — Нясвіж статуса свабоднай эканамічнай зоны.

Вялікі спадзяванні і на ЮНЕСКА. Ужо сёння гэтая міжнародная арганізацыя аказвае вялікую інтэлектуальную дапамогу. Чакаецца, што ЮНЕСКА будзе садзейнічаць удзелу фундатараў і інвестараў у далейшай рэстаўрацыі Мірскага замка і стварэнні належнай інфраструктуры турызму ў яго атачэнні. А патэнцыяльных магчымасцей у Міра і наваколля, на погляд экспертаў ЮНЕСКА, больш чым дастаткова. Гэта можа быць спартыўны турызм (паляванне, конны спорт), экалагічны турызм у зоне возера Свіцязь, Налібоцкай пушчы, ракі Нёман. Вялікі прыток турыстаў можа даць арганізацыя рэлігійнага турызму амаль для ўсіх канфесій: праваслаўя (Жыровічы, Навагрудак, Новы Свержань), каталіцызму (Нясвіж, Ішкальдзь), іудаізму (Мір, Слонім), ісламу (Навагрудак, Іўе). Інфраструктура турызму ў рэгіёне можа развівацца як у самім Міры, так і на аснове пустыючых палацавых, замкавых і сядзібных пабудоваў у Навагрудку, Любчы, Шчорсах, Нясвіжы і г.д.

Семінар у Міры акрэсліў патэнцыяльныя магчымасці і перспектывы развіцця турызму ў зоне Мір — Нясвіж і стварыў прэцэдэнт для аналагічных распрацовак у іншых рэгіёнах Беларусі. Справа за малым — ажыццяўленнем задуманага.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

НА ЗДЫМКАХ: свае меркаванні выказвае дырэктар польскай турыстычнай фірмы "PEGROTUR" Часлава АРЛОЎСКА; дырэктар Тракайскага гістарычнага музея В.ПАВІЛЮНАС (злева) сярод удзельнікаў семінара; Мірскі замак; знаёмства з Мірам; прадстаўнік Міжнароднага савета па помніках і памятных мясцінах Эрзабэт КОВАЧ і эксперт ЮНЕСКА Лестэр БОРЛІ.

падпіска-2003

ЧЫТАЙЦЕ БЕЛАРУСКАЕ!

Таварыства беларускай мовы запрасіла прадстаўнікоў беларускамоўных выданняў прыняць удзел у паслэджэнні "Кружлага стала", прысвечанага падпісцы на 2003 год. Было выказана нямаля прапановаў, як прыцягнуць увагу да беларускамоўных газет і часопісаў.

Напрыклад, намеснік старшыні ТБМ Сяргей Кручоў абяцаў садзейнічаць у рэкламе беларускамоўных выданняў праз прадстаўніцтвы ТБМ у абласных і раённых цэнтрах, у час выступленняў самадзейных і прафесійных калектываў, праз правядзенне спецыяльных акцый накіраваных на падтрымку беларускамоўнасці.

Супрацоўнік дзіцячага часопіса "Вясёлка" Мікола Чарняўскі раскажаў прысутным, якую работу праводзіць рэдакцыя, каб "заваяваць" чытача. У час рэкламных кампаній журналісты і пазаштатныя аўтары сустракаюцца з чытачамі ў школах, даюць рэкламу на тэлебачанні, падрыхтавалі на грамадскіх па-

чатках дзве кніжкі: "Вясёлка" і "Казкі дзяцей Беларусі".

Сярод выказаных прапановаў была і такая: звярнуцца да ўрада, каб беларускамоўныя выданні былі рэкамендаваны да ведамаснай падпіскі.

Ну і зразумела, усе прысутныя пагадзіліся са словамі аднаго з прамоўцаў, што акрамя разгорнутага рэкламнага кампаніі, галоўную ўвагу трэба звярнуць на якасць матэрыялаў, якія друкуюцца. Цяпер на інфармацыйным рынку вялікі выбар, таму трэба зацікавіць чытача.

Таццяна КУВАРЫНА.

афіша: нацыянальны тэатр імя Янкі Купалы

Валерый РАЕЎСКИ: “НОВАЕ ПАКАЛЕННЕ ДРАМАТУРГАЎ ГЛЯДЗІЦЬ НА ЗОРЫ І ДУМАЕ ПРА ВЕЧНАЕ”

У лістападзе тэатр Янкі Купалы парадзе глядача некалькімі прэм'ерамі. Валерый Раеўскі паставіў спектакль па п'есе 22-гадовага драматурга Андрэя Курэйчыка “Згублены рай”, якую рэжысёр лічыць лепшай п'есай айтара. Раеўскі нават сцвярджае, што можа параўнаць патэнцыял Андрэя Курэйчыка толькі з Мікалаем Гоголем, які напісаў славутага “Рэвізора” ў 23 гады. У галоўных ролях — Святлана Зелянкоўская (Ева), якая цяпер здымаецца ў галоўнай ролі ў фільме “Анастасія Слуцкая”, і Мікалай Кірычэнка (Адам).

Дэкарацыі да дзейства, якое адбываецца ў Эдэмскім садзе, стварыў мастак Барыс Герлаван. Галоўная рыса аздаблення сцэны, па словах Валерыя Раеўскага, — прастата: “Дэкарацыя збіраецца за паўгадзіны і разбіраецца за 10 хвілін”. У тэатры спадзяюцца калі не на гарантанавы поспех, то ва ўсякім разе на цікавасць да пастаноўкі: Андрэй Курэйчык — адно з самых гучных імёнаў у сучаснай літаратуры. Акрамя таго, ён здолеў заявіць пра сябе і ў Маскве: п'есы беларускага драматурга ставяцца ў тэатры імя Маякоўскага і Савецкай Арміі.

У гэтым сезоне тэатр Янкі Купалы рэпрэзентуе праект “Тэатр п'есы”, у ходзе якога адбудзецца

чытанне п'ес беларускіх і замежных аўтараў. Гэта не спектакль у звычайным выглядзе, бо не будзе дэкарацый. Па словах В.Раеўскага, такі від тэатральнай творчасці вельмі папулярны на Захадзе і ў Расіі. Чытанні даюць магчымасць зрабіць рэкламу і прадаць п'есу. У Мінску таксама чытаюць п'есы — у Тэатры беларускай драматургіі, напрыклад. Але гэта закрытыя слуханні. Купалаўцы таксама, па словах Марыі Барціцкай, загадчыцы літаратурнай часткі тэатра, не разлічваюць на масавага глядача. Першай п'есай, якую прачытаюць у Купалаўскім, будзе “П'ямонскі звер” А.Курэйчыка. У партфелі — п'есы польскіх, нямецкіх,

сербскіх аўтараў. Драматургія апошніх, дарэчы, вельмі папулярная ў Еўропе і малавядомая на Беларусі.

Да 120-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы ў тэатры ідзе “Паўлінка”. У снежні адбудзецца два спектаклі па п'есе Янкі Купалы “Тутэйшыя”, якую нядаўна паказвалі ў Яраслаўлі. Варта вылучыць інсцэніроўку ў рамках праекта “Тэатр п'есы” “У жніўні 36-га”, якая пабудавана на выяўленых нядаўна Віталем Скалабанам архіўных матэрыялах, што тычацца часоў сталінскіх рэпрэсій і лёсу беларускай інтэлігенцыі. Дзеючыя асобы: Янка Купала, Якуб Колас, Пятро Глебка, а таксама следчы і інфарматар. Па словах В.Скалабана, асновай п'есы стала стэнаграма допытаў у НКУС. Знайшла сваё месца ў сюжэце і гісторыя з'яўлення “Пісьма беларускага народа Вялікаму Сталіну”. Гэта вышытае 80 вышывальшчыцамі палатно захоўваецца ў Музеі рэвалюцыі ў Маскве.

Пакуль невядома, ці стане “У жніўні 36-га” рэпертуарным спектаклем. Усё, як кажа Марына Барціцкая, будзе залежаць ад цікавасці глядача да тэмы.

І яшчэ адна прэм'ера — спектакль “Мы і яно” Аверчанкі. Ён вылучаецца тым, што пастаўлены маладым рэжысёрам Сяргеем Тарасюком, а акцёры — яго аднакурснікі — 9 леташніх выпускнікоў Беларускай акадэміі мастацтваў. С.Тарасюк вызначыў жанр спектакля як “машынальная камедыя”, патлумачыўшы: “Часта мы жывём — жартуем, расказваем анекдоты і скардзімся — менавіта машынальна, не задумваючыся. Нам хацелася паказаць гэтую ўласцівасць нашага жыцця, для чаго былі выкарыстаны 5 твораў Аверчанкі”. Дарэчы, беларускія акцёры ўжо паказвалі спектакль “Мы і яно” (праўда, на рускай мове) на тэатральных фестывалях у Гродне і Маскве.

І яшчэ варта нагадаць, што ў Нацыянальным тэатры імя Янкі Купалы да канца бягучага года працягваецца конкурс п'ес. Жюры

складаецца з акцёраў і рэжысёраў, на суд якіх ужо паступіла 30 твораў. Лепшая п'еса будзе пастаўлена ў тэатры, некаторыя прачытаюць у рамках праекта “Тэатр п'есы”.

Нягледзячы на тое, што добрых драматургаў не можа быць шмат, М.Барціцкая лічыць: у нас ёсць здольныя аўтары, і называе яшчэ адно перспектыўнае імя — Анатоль Шургін, п'еса якога высока ацэнена ў Купалаўскім тэатры. В.Раеўскі ж накіраваў сучаснай драматургіі — гісторыя імён, бо вялікіх талентаў не можа быць шмат. Быў час А.Макаёнка, затым — А.Дударова, цяпер наша надзея — А.Курэйчык. Сучасныя п'есы, на мой погляд, асаблівыя сваім імкненнем будаваць канфлікт на ўзроўні ідэй. А раней беларуская драматургія была выключна сялянскай. Цяпер жа з'явіліся новыя цікавыя тэмы. Я б сказаў, што новае пакаленне пачало глядзець на зоры і разважаць пра вечнае”.

Алена СПАСЮК.

кнігарня

ЯЗЭП ДРАЗДОВІЧ — У СЕРЫІ “МАСТАКІ БЕЛАРУСІ”

Альбомам-манаграфіяй “Язэп Драздовіч” выдавецтва “Беллітфонд” упершыню ў нашай краіне распачало выданне ўнікальнай шматтомнай серыі — “Мастакі Беларусі”.

Асобныя альбомы манаграфічнага плана будуць прысвечаны найбольш таленавітым мастакам самых розных пакаленняў. У гэтых аб'ёмістых, прыгожа аформленых, высокага друкарскага ўзроўню выданнях будуць прадстаўлены ўсім багаццем сваёй творчасці такія выдатныя, але малавядомыя шырокай грамадскасці майстры беларускага выяўленчага мастацтва XIX стагоддзя, як Язэп Аляшкевіч, Валенцій Ваньковіч, Ян Дамель, Януар Сухадольскі, Канут Русецкі, Канстанцін Кукевіч, Міхаіл Кулеша, Напалеон Орда, Кароль Ельскі, Казімір Альхімовіч, Мікадзім Сілівановіч, Апалінар Гараўскі, Міхал Андрыёлі, Вікенцій Дмахоўскі, Іван Хруцкі, Міхаіл Мікешын і іншыя. У серыйным афармленні таксама ўбачаць свет манаграфічныя альбомы, прысвечаныя лепшым прадстаўнікам выяўленчага мастацтва XX стагоддзя, такім, як Фердынанд Рушчыц, Вітольд Бялыніцкі-Біруля, Станіслаў Богуш-Сестранцэвіч, Якаў Кругер, Антон Каменскі, Юдаль Пэн, Марк Шагал, Міхаіл Філіповіч, Уладзімір Кудрэвіч, Андрэй Бембель, Пётра Сергіевіч, Міхась Сеўрук, Антон Карніцкі, Віталь Цвірка, Антон Бархаткоў, Аляксей Глебаў, Гаўрыла Вашчанка і іншыя.

“Язэп Драздовіч” — першая кніга гэтай вялікай серыі, якая толькі што з'явілася на паліцах кнігарняў. Пад адной вокладкай сабраны ўсе найбольш значныя творы гэтага славутага мастака першай паловы XX стагоддзя, “постаці незвычайнай у гісторыі беларускага мастацтва і культуры, постаці магутнай, высакароднай і вельмі прывабнай”, па-

водле вызначэння Ніла Гілевіча.

Альбом-манаграфія “Язэп Драздовіч” склалі раздзелы: “Графіка. Акварэль”, “Жывапіс”, “Маляваныя дываны”, “Пластыка”. Аматараў выяўленчага мастацтва, без сумнення, зацікавяць цудоўныя пейзажы Язэпа Драздовіча, творы з альбомаў “Архітэктурныя замалёўкі і арнаменты”, “Дзісеншчына”, “Піншчына”, “Наваградак”, “Вільня”, замалёўкі старажытных замкаў Беларусі. Значнае месца займаюць у альбоме творы гістарычнай тэматыкі (палотны, прысвечаныя Усяславу Полацкаму, Францішку Скарыне і іншым). Надзвычай цікавыя касмічныя серыі мастака “Жыццё на Сатурне”, “Жыццё на Марсе”, “Жыццё на Месяцы”.

На пачатку альбома змешчаны багата ілюстраваны ўступны артыкул Аляксея Марачкіна, Міколы Купавы і Яўгена Куліка пра жыццёвы і творчы шлях Язэпа Драздовіча. Склаў і аформіў альбом-манаграфію Мікола Купава.

Я ўпэўнены, што, пачынаючы з шыкоўнага манаграфічнага альбома “Язэп Драздовіч”, кожны культурны чалавек будзе збіраць для сваёй дашняй бібліятэкі гэтую ўнікальную серыю айчыннага мастацтва. З часам аматары выяўленчага мастацтва будуць мець у сваім доме створаную адмысловымі нашымі майстрамі цудоўнага мастацтва высокую красу, што заўсёды будзе радаваць вока, саграваць душу і сэрца.

Кастусь ЦВІРКА,
галоўны рэдактар
выдавцтва “Беллітфонд”.

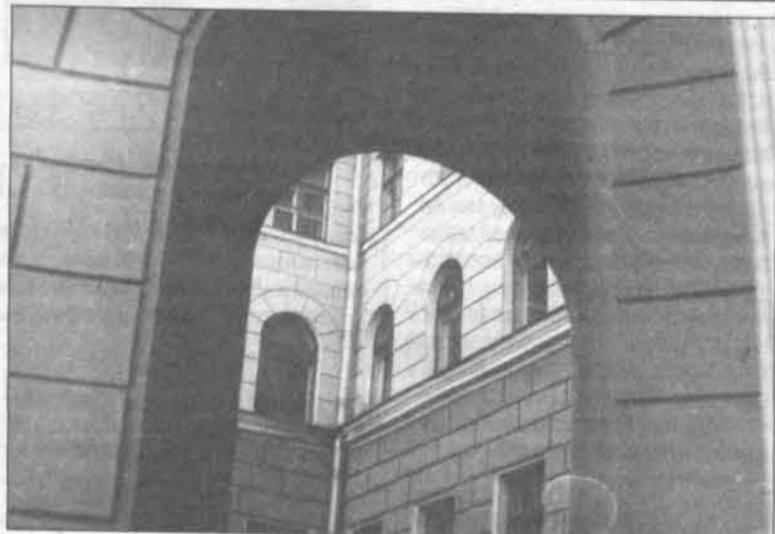
свой погляд

МОЙ МІНСК

Люблю бываць у розных паездках. Не стамляюся захапляцца Масквой, Санкт-Пецярбургам, Варшавай, але, вярнуўшыся ў родны горад, разумею, колькі тут непрыкметнага і неацэненага. Колькі таемнасці, чароўнай прыгажосці ў яго абрысах. Досыць прыгледзецца больш уважліва, каб застыць у нямым захапленні.

Дар'я КЛЮЙКО,
студэнтка БДУ.

напярэдадні

100 ГАДОЎ ГРАМАДЗЕ

Сёлета ў снежні будзе адзначацца 100-гадовы юбілей Беларускай сацыялістычнай грамады.

Заснавальнікі і актывісты Беларускай сацыялістычнай грамады Іван і Антон Луцкевічы, Алаіза Пашкевіч, Язэп Лёсік, Алесь Гарун, Браніслаў Тарашкевіч, Аркадзь Смоліч, Зміцер Жылуновіч, Алесь Чарвякоў зрабілі вялікі ўклад у рэалізацыю нацыянальнай мары беларусаў — у стварэнне Беларускай дзяржавы, у развіццё нацыянальнай культуры, літаратуры і навукі.

Каб належным чынам адзначыць гэтую знамянальную дату ў гісторыі нацыянальна-вызваленчага руху Беларусі, па ініцыятыве кіраўніка культурна-асветнага клуба “Спадчына” Анатоля Белага створаны грамадскі арганізацыйны камітэт па святкаванні 100-х угодкаў БСГ.

У Мінску і ў іншых гарадах Беларусі плануецца правесці шэраг мастацкіх выстаў, прысвечаных жыццю і дзейнасці актывістаў-грамадоўцаў. У бібліятэках і архівах рэспублікі будуць арганізаваны выставы дакументаў па гісторыі БСГ, экспазіцыі навуковых і літаратурных твораў, аўтарства якіх належыць грамадоўцам. Акрамя гэтага, у кінатэатрах адбудуцца лекцыі і дэманстрацыя дакументальных стужак.

У хрысціянскіх храмах розных канфесій Беларусі пройдучь памінальныя малебны ў памяць дзеячаў Беларускай сацыялістычнай грамады. Будуць выдадзены календары і плакаты з партрэтамі знакамітых грамадоўцаў...

Анатоль МЯЛЯГҮЙ.

гасцеўня

Гэтым разам я зайшоў да Сяргея Грахоўскага, можна сказаць, памылкова. Раней я ўжо быў дома ў паэта – перадаваў па даручэнні знаёмых кнігі ды рабіў партрэтныя здымкі Сяргея Іванавіча. І адной з мэт майго візиту было занесці абяцаныя фотакарткі. Але галоўнае – у вядомай вам ужо кнізе "Шчыра, як на духу... Споведзі вядомых людзей Беларусі" я вычытаў: 24 лістапада Сяргею Грахоўскаму спаўняецца 89 год. І вось 24 лістапада – пад рэдзенькім дожджыкам – я, узброены кветкамі, паштойкай, фотаздымкамі ды кніжкамі для аўтарскага аўтографа, скіраваўся да дома Сяргея Іванавіча, што ля плошчы Якуба Коласа.

Дзверы адчыніла дачка паэта і, калі пачула мэту майго прыходу, са здзіўленнем адказала: "Дык дзень нараджэння ж быў два месяцы таму! Ну, як прыйшлі, дык заходзьце ўжо".

Сяргей Іванавіч пачуваў сябе дужа дрэнна, але гасця прыняць згадзіўся. Паэт не скардзіўся, спакойна расказваў пра стан здароўя: пра высокі ціск, дрэнны слых ды зрок, здрадлівыя ногі. Дзяліўся, што яшчэ год таму (у 88 гадоў! – Г.Л.) кожны дзень выходзіў на двор, рабіў фізічныя практыкаванні і нават трохі прабягаўся вакол дома.

Цікавіўся, як пажываюць Беларускі гуманітарны ліцэй, выкладчыкі, якіх ён добра ведае. Пытаўся пра пануючыя настроі ў грамадстве, пра захапленні моладзі.

Калі ўбачыў уласную кніжку дзіцячых вершаў "Птушыная дзяржава", якую я прынёс з сабой, узрадаваўся, а пасля здзівіўся: дзе ж я яе прыдбаў, калі ягоныя творы зараз не знайсці ў кнігарнях?

Мы з паўгадзіны размаўлялі пра жыццё-быццё. Сяргей Іванавіч сказаў, што адным з самых радасных момантаў быў выхад першай кнігі "Дзень нараджэння". Пасля падышоў да кніжнай шафы, пакорпаўся там з хвіліну – і падпісаў той самы "Дзень нараджэння": "Глебу Лабадзенку. Жыць Вам у шчаслівай Беларусі. Сяргей Грахоўскі. 24 лістапада 2002 г. Менск. Яшчэ жывы аўтар." Я, вядома, пачаў запэўніваць Сяргея Іванавіча, што павіншую яго з 90-годдзем, а на стагоддзе напрашуся за стол, але паэт толькі сумна ўсміхаўся.

Ужо калы дзверы, развітваючыся, Сяргей Іванавіч загадаў мне гэтакую літаратурную загадку: "Хто першым сказаў "Жыве Беларусь!"? Я адказаў: "Купала." – "Так яно. Што б ні было, не забывайся гэтага: Жыве Беларусь!"

Што было адказаць паэту, амаль у шэсць разоў старэйшаму за мяне? "Жыве!.." Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

АЎТОГРАФ НА "ДНІ НАРАДЖЭННЯ"

Сяргей ГРАХОЎСКИ ЧАЦВЕРТАЯ ВЯСНА

Вось і лес пачарнеў,
Набрынялі старыя таполі,
Да азёраў і рэк ручаі пацяклі -
Зарунела за лесам
жытнёвае поле.
Раптам дождж секануў і
пабег па зямлі.
Пачынала хрысціцца старая
бабуля:

«Пойдзе дождж на аголены лес —
Будзе голад і будзе няўрод»,
Але дождж не змаўкаў,
І у гэтым нястрыманым гуле
Пачынаўся чацвёрты калгасны год.

Дождж ішоў, і, здалося,
зямля закіпае,
Беглі весела дзеці па лужах уброд.
А у хаце шаптала бабуля старая:
"Будзе голад, пабачыце,
будзе няўрод".

Загулі ручаіны, вясёлка
устала над светам,
А пад ёю ключом журавы паплылі.
"Будзе сонечны год,
ураджайнае лета", —
Гаварыў аграном,
размінаючы жменьо зямлі.

І у гэтую ноч туманом
закурэлі папары,
Уздымалася рунь,
наліваліся мёдам сады,
Адплывалі на захад
барвовыя хмары,
І глядзелася сонца у лужы
вясновай вады.

Вось і ліпень настаў.
Наліваўся ячмень за ракою,
Шапацелі абапал дарогі аўсы,
Іх старэнькая гладыла
моўчкі рукою,
І шумелі, як мора, наўкол каласы.
1934 г.

ПЕСНЯ БУДЗЕ ЖЫЦЬ

Памяці Якуба Коласа.
Сягоння журацца бары на
Беларусі,
Прыбіты спежкі кроплямі расы,
Замойкла песня на шырокім лузе,
І падаюць на пожно каласы.

Над Нёманам схіліліся рабіны,
Маўчаць над Сожам пупчы і сады.
Мой родны кут, якога сына,
Якога друга страціў ты!

Ён у цябе вучыўся песням.
Шукаў дарог і шлях знайшоў.

Вершы з кнігі "Дзень нараджэння". Менск. Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1958 г.

Да зор Крамля з глушы Палесса
З табою разам ён ішоў.

Цвітуць палі у кроплях буйных рос,
Шумяць бары, а сэрца плача ўголас.
Мой родны кут, упаў
буйнейшы колас,
Што на тваёй зямлі узрос.

Ён не паспеў аб нашым слаўным часе
Усяго сказаць, усіх паэм злажыць.
Пайшоў пясняр, а песня засталася,
Памёр паэт, а песня будзе жыць.
1956 г.

МАМА

Калі пушок прабіўся над губою
І ў сны прышло дзівочае імя,
Я ні аб чым не раіўся з табою,
Магуля адзінокая мая.

Мне сорамна здавалася часамі
Сярод хлапоў — цыбатых забіж —
Цябе назваць, як у маленстве,
"мама",

Таму часцей не называў ніяк,

А вечарамі, слова не сказаўшы,
Ішоў блукаць каля чужых варот
І пазіраў, як у акенцы нашым
Мігаў у лямпе да світання knot.

Не спала ты асеннімі начамі,
Хоць падала ад зморы галава,
Глядзела ў змрок вільготнымі
вачамі

Прывычная да гора удава.
Ты прала кужаль, ты капала гліну,
А ў час жніва зусім не чула ног,
Ды гаварыла ласкава пра сына:
"Хай падрасце, няхай
паспіць сыноч".

І зноў сама збіралася па дрывы,
А ў валасах гусцела сівізна.
"Хоць бы сказаў ён ласкавае слова,
Хоць бы, як колісь, мамаю назваў".

... Прайшлі гады. Мы пасівелі самі,
І, мабыць, крыўдна мне не аднаму,
Што гэтае святое слова "мама"
Ужо цяпер сказаць няма каму.
1957 г.

СНЕЖАНЬСКИ РАНАК

Дзень сінее. За ноч завіруха
Пабяліла слупы і платы.
У завулку і пушта і глуха,
Але зараз сустранешся ты.

Хоць не ведаю, хто ты такая,
А калі пачынае світаць,
Я заўсёды цябе сустракаю.
І няёмка ўжо не вітаць.

Я у замеці спежку шукаю,
Знікла спежка амаль уваччу...
Не бядуі, да прыпынку трамвая
Я другую табе прагачу.
1956 г.

Не пойдзем сёння ні ў кіно,
ні ў госці —
Такая ноч, такая ў небе сіль!
І уздыхаць, каханая, пакінь,
Што больш ужо не вернеш
маладосці.

А лепш паходзім па старым
бульвары,
Дзе да вясны не падмятаюць снег,
Дзе толькі ходзіць закаханых пары,
Нібы у казцы ці ў дзівосным сне.

У іх марозам пабяліла скроні,
А ў нас — даўно заваялі гады.
Дык пойдзем, любая,
Няхай і сёння
Сябе адчуе кожны маладым.

Не будзем больш з табою уздыхаць.
Зірні, як ноч дарогі снегам мосціць.
Патрэбна так да старасці кахаць,
Як некалі кахалі ў маладосці.
1956 г.

Вось і зіма,
А мроіцца, што лета
Прышло у дзве ліп,
І грэчка расцвіла.
Здаецца мне —
Выходжу росным следам
У папавы суседняга сяла.
А за акном лютые завіруха
І на сумёт накручвае сумёт,
На шыбах снег ляжыць
іскрыстым пухам,
А ў хаце пахне грэчкай чысты мёд.
1957 г.

МЛЕЧНЫ ШЛЯХ

У зорным небе — млечны шлях,
Пад ім ляцяць у вырай гусі,
І мне здаецца, кожны птах
Крычыць: "Вясной дамоў вярнуся!"

Ляцяць у вырай жураўлі,
Ляцяць буслы у зорным небе,
А вось да роднае зямлі
І млечны шлях ім не патрэбен.
1957 г.

Я цябе прыгадаў
Басаногаю, шустраю, тонкай.
Пад нагамі рассыпала
Раніца зерні расы,
І тады, у далёкія тыя часы,
Я цябе уяўляў
Залатою сасонкай,
І здавалася, будзеш такою заўжды -
Маладою, іскрыстаю, крышачку
колкай.

Ды хіба ж загадаеш,
Каб вечна квітнелі сады
І у небе ніколі не гаслі вясёлкі?
Ды хіба ж загадаеш каму,
Каб гады
Над табою і мною улады не мелі,

Каб спынілася плынь вясновае вады,
Каб да старасці скроні у нас не сівелі?
Пасівелі, а сэрца не хоча старэць -
Мабыць, вызнана мала і
зроблена мала,
Мы гарэлі ў агні, але нам не згарэць,
Навальніца прайшла,
але нас не зламала.
Ты заўсёды была
клапатліваю жонкай,
Ты суровай была міласэрнай састрой.
Я цябе і цяпер уяўляю сасонкай,
Што яшчэ палымнее вяснорнай зарой.
1956 г.

ЗМЕНА

Сонца заходзіць за лесам стракатым,
Выйшаў з раз'езда апошні цягнік.
Роснаю спежкай з утульнае хаты
Ціха на поле ідзе вартуаўнік.

... Недзе баян даспяваў пра каханне,
Змоўклі дзяўчаты, патухлі агні.
Вёска заснула. Адзін да світаня
Ходзіць і ходзіць стары вартуаўнік.

Двое прайшлі і застылі на мосце,
Месяц за хмару схваўся і знік.
Зорныя ночы сваёй маладосці
Прыпамінае стары вартуаўнік.

Вось і світае. Сягоння на полі
Будзе гарачы і радасны дзень.
І вартавому на змену паволі
Роснаю спежкаю сонца ідзе.
1956 г.

ДОБРЫ ДЗЕНЬ

Я ўсё спазнаў: і радасці, і гора,
Я з сотні рэк пакаштаваў вады,
І ноч у воч мне сніўся родны горад,
Не даючы спакою ўсе гады.

Ён клікаў, уставаў цудоўнай явай,
Далёкі, але блізкі мне такі.
На ўсіх шляхах, за кожнай
пераправай

Я пехатой Еўропу перамераў.
І вось іду між пасталелых дрэў
І нечакана у асеннім скверы
Найлепшага знаёмага сустрэў.

І прыгадаў пра першае спатканне,
Калі яго чароўная рука
Вяла мяне, малага хлапчука,
З жалейкаю па дзедаўскім кургане

І прывяла ў такі даівосны свет.
А праз гады па бальшаках Палесса
Ішоў з кійком няўрымслівы паэт
Да першых камунараў на Арэе,

Вось ён стаіць, над ім звісае вецце,
Шуміць праспект, гамоніць
людны сквер,
І ён, здаецца, зараз усміхнецца
І прачытае самы лепшы верш.

Над ім яшчэ і лісце не апала,
Асмужыў шчокі сонечны прамень.
У родным горадзе сустрэў
мяне Купала.
Я шапку зняў, сказаўшы:
"Добры дзень!"
1955 г.

версія

ЛЕЎ ТАЛСТОЙ НІКОЛІ НЕ БЫЎ У БАРАНАВІЧАХ...

Вельмі паважаная рэдакцыя "ГР", да мяне прыйшоў чарговы нумар (№ 47, 20.11.2002) газеты, і я, як звычайна, старанна ўкнінуў у сваю галаву ўсё, што было занатавана на яе старонках, адна толькі версія "Леў Талстой у Баранавічах" выклікала здзіўленне.

Так, версіі, здагадкі, сенсацыі маюць сваё права на жыццё, на існаванне, але ці заўсёды яны адпавядаюць рэчаіснасці?

Крышку нагадаю аб сваёй празмернай даверлівасці. У выдадзенай у 1869 годзе ў Варшаве кнізе "Jana Jawonskiego Kalendanz iu ustnowany parok 1870" быў змешчаны нарыс Вінцэся Каратынскага "Мікалай Гогаль", а ў ім такія радкі (пераклад Уладзіміра Мархеля): "Найвыдатнейшы славянскі гумарыст Мікалай Гогаль-Яноўскі паходзіў з маларускага роду, які даўней паводле мясцовага вымаўлення называўся Hohołami. Адзін з гэтага роду, Ёнаш Гогаль, быў у канцы XVI стагоддзя пінскім і тураўскім уніяцкім біскупам..."

На гэты аркан, што Ёнаш Гогаль быў у нейкім сваяцтве з Мікалаем Гогалем, папаўся і я. І калі пісаў аб вялікім рускім пісьменніку, дык з задавальненнем падкрэсліваў, што ён мае і беларускія карані, і пры гэтым заўсёдна спасылася на Вінцэся Каратынскага (як гэта ў сваім матэрыяле робіць і Віктар Ягорчанка, спасылаючыся на "Гісторыю станцыі Баранавічы-Цэнтральныя"). Але аказалася, што я паўтарыў недаравальную памылку і быў вымушаны выступіць у друку з пакаяннем (гл. "Ёнаш Гогаль і Мікалай Гогаль, або Памылка з XIX стагоддзя", "Запіскі", ААТ "Брэсцкая друкарня, 2002 г.). Бо Ёнаш Гогаль на самай справе быў Іванам Багушэвічам (гэта яго свецкае імя ад нараджэння). А ўстанавіў ісціну святар айцец Васіль (Віктар Касцюк з Пінска), які надрукаваў сваю працу "Очерки по истории Православия в Пинском Полесье (X—XVIII вв.)".

Падабенства імён, прозвішчаў шмат каго заводзіла ў лжэверсіі, лжэсенсацыі, лжэздагадкі.

Леў Талстой — найвялікшы мастак слова — з маленства ўвайшоў у мае сэрца і душу. І дзе б я ні быў — у Маскве, на Каўказе, у Крыме — найперш шукаў там яго сляды.

У 1991 годзе пераехаў жыць у Баранавічы. Праз некалькі гадоў пачуў, як расце і пашыраецца хваля сенсацыйнасці вакол імя Льва Талстога, яго нібыта скаргі на чыгуначнай станцыі ў Баранавічах. Зараз іх тут тры: Баранавічы-Палескія (першая газетная «вутка» менавіта паляцела з яе), Баранавічы-Цэнтральныя (гэта ўжо прыдумка "Гісторыі станцыі Баранавічы-Цэнтральныя"), Баранавічы-Паўночныя. Пачаў выяўляць крыніцу інфармацыі. І безвынікова: чулі ад некага, на якой станцыі — невядома. Напісаў у Музей Льва Талстога і атрымаў адказ: не праязджаў вялікі пісьменнік праз Баранавічы. Чуткі прыцішыліся, але праз год сенсацыя з'явілася ў друку. Вымушаны быў напісаць абвяржэнне "Ці быў Талстой у Баранавічах?" ("На-родная трыбуна", г.Брэст). Яно з'явілася 11 сакавіка 1995 года, матэрыял пад такой назвай быў паўтораны ў газеце "Літаратура і мастацтва" (12 мая 1995 года).

Пасля гэтага па горадзе пачала "пыліць" новая сенсацыя, на гэты раз пра Івана Буніна, пры даследаванні і яна аказалася лухтой (гл. "ЛІМ", 28 ліпеня 1995 г. "І.Бунін ніколі не быў у Баранавічах").

А хто ж тады быў у Баранавічах? Дакладна засведчу: Канстанцін Паўстоўскі. А на пачатку першай сусветнай вайны пры царскай Стаўцы быў акрэдытаваны іншы будучы рускі класік Аляксей Талстой, які ў нечым і праславіў гэтую мясцовасць.

Па падабенстве прозвішчаў фантазёры прыпісалі Льву Талстому тое, чаго ён не рабіў, і перанеслі ў мясціны, дзе ніколі не быў.

Гэта сенсацыя зноў усплыла ў 2001 годзе, як бачна, аднавілася і ў 2002 годзе.

Міхась МАЛІНОЎСКИ.

зваротная сувязь

падрабязнасці

“МАГУТНЫ ТРЫПЦІХ”
ВЫДАДЗЕНЫ Ё БАЛГАРЫЙ

Дазвольце прадставіць увазе чытачоў “ГР” выдадзеную ў Балгарыі кнігу “Магутны трыпціх”, у якой змешчаны выбраныя творы вялікіх беларускіх паэтаў Янкі Купалы, Якуба Коласа і Максіма Багдановіча ў перакладзе на балгарскую мову. Складальнік Найдзен Вылчаў.

Выданне кнігі і яе прэзентацыя 25 лістапада ў сталічнай бібліятэцы Сафіі — галоўныя мерапрыемствы праграмы Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Балгарыя па ўшанаванні 120-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа і 110-годдзя Максіма Багдановіча.

Пасольствам ужо былі праведзены літаратурныя вечары ў гарадах Ловеч, Паўлікені, Горна Араховіца пад згідай юбілею песняроў, а таксама ў Сафіі ў рамках Дзён культуры Беларусі ў Балгарыі ў маі-чэрвені бягучага года. Былі таксама ініцыяваны публікацыі ў балгарскай перыёдыцы, прысвечаныя жыццю і творчасці класікаў.

У гэтай рабоце намі кіравала імкненне прыняць пасіпны ўдзел ва ўшанаванні значнальных дат не толькі для нашай літаратуры, але і для ўсяго нашага народа.

З нязменнай павагай

Аляксандр ПЯТРОЎ,
Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Балгарыі.

ЯКУБА КОЛАСА ЎШАНОЎВАЛІ Ё АРМЕНІІ

Уактавай зале Ерэванскага лінгвістычнага ўніверсітэта імя В.Брусавы адбыўся ўрачысты вечар у гонар 120-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа.

Ерэванская суполка “Беларусь” падрыхтавала гэта свята разам з Армянскім таварыствам культурных сувязей і супрацоўніцтва з замежнымі краінамі.

На ўрачыстае свята былі запрошаны прадстаўнікі дыпламатычнага корпусу, акрэдытаванага ў Арменіі, прадстаўнікі вышэйшых навучальных устаноў рускай і славянскай моў, прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў, прэзідэнцкай адміністрацыі, Міністэрства культуры, Саюза пісьменнікаў і Нацыянальнага сходу. Была разгорнута выстава фотаматэрыялаў з нагоды 120-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа.

З прывітаннем да прысутных звярнуліся Часовы Павераны ў справах Рэспублікі Беларусь у Арменіі В.Сысоў, рэктар Ерэванскага лінгвістычнага ўніверсітэта імя В.Брусавы С.Залян, старшыня Ерэванскай беларускай суполкі “Беларусь” В.Варажан.

Усе выступаючыя адзначылі, што Якуб Колас садзейнічаў развіццю літаратуры на працягу дзесяцігоддзяў, яго творчасць — энцыклапедыя народнага жыцця беларусаў, яна бліжэй і зразумелая народам розных краін.

Вялікую канцэртную праграму на беларускай мове падрыхтавалі вучні беларускай нядзельнай школы.

Вучні беларускай нядзельнай школы. Крысіна МАРЦІПРАСЯН, Алена АРАХЕЛЯН, Алег ШАМРАЙ, Арцём МАРЦІПРАСЯН выконваюць верш Якуба Коласа «У школку».

В.ВАРАЖАН,
старшыня суполкі “Беларусь”.

АМАЛЬ КАЗКА ПРА ФЕЙ І ДЗЮЙМОВАЧКУ

Да 10 кастрычніка гэтага года Аляксандра Шкурдода міні miss World з беларускага мястэчка Высокае, што ў Камянецкім раёне, і амерыканка Ірэна Каляда ніколі не бачыліся і нават не ведалі аб існаванні адна адной. Але падзеі, што адбыліся ў кастрычніку, іх зрадзілі.

Прадбачу пытанні чытачоў: што агульнага паміж маленькай міні miss World з беларускай вёсачкі і амерыканкай Ірэнай Калядой, і, наогул, дзе яны маглі сустрэцца?

Пачалася гэта гісторыя даўно. Неаднойчы спадарыня Ірэна праяўляла сваю адданасць беларускай справе. Пра яе руплівасць у дапамозе таленавітым беларускім дзецям і тым, што пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі, ведаюць як у Беларусі і Амерыцы, так і ў Еўропе, куды яна адпраўляе дзяцей на аздаравленне. Пра гэта пісалі і пішуць беларускія, славянскія і амерыканскія газеты.

Але тое, пра што я вам хачу раскажаць, зусім іншая гісторыя і даволі цікавая... У кастрычніку з Беларусі ў Каліфорнію, у Галівуд, на Сусветны чэмпіянат выканальніцкіх відаў мастацтва, прыехала беларуская дэлегацыя ў складзе 10-гадовай міні miss World Аляксандры Шкурдоды, яе маці Алены Шкурдоды, настаўніцы Ларысы Нечыпарук, а таксама дарослай miss Belarus-2002 Вольгі Неўдах (дарэчы, яна таксама паходзіць з Брэстчыны, з вёскі Клейнікі) і маладой вяланчэлісткі Таццяны Белавусавой (родам з Бабруйска).

Дык вось, тры маладыя асобы на спаборніцтве World Championship of performing arts атрымалі... колькі б вы думалі? 9 медалёў! 8 залатых і адзін сярэбраны! А нехта жартаваў: не 3 дзяўчыны, а 2 1/2 (бо адной толькі 10 гадоў). Але ж менавіта маладая заваявала больш за ўсіх узнагарод — 4 залатыя. 3 залатыя медалі атрымала “Міс Беларусь” Вольга Неўдах, залаты і сярэбраны — студэнтка 4-га курса Беларускай акадэміі музыкі Таццяна Белавусова.

Аднак беларускі трыумф мог і не адбыцца, калі б не спадарыня Ірэна Каляда, якая стала спонсарам Алены Шкурдоды, Ларысы Нечыпарук, Алены Шкурдоды і нацыянальнага дырэктара Сусветнага чэмпіянату выканальніцкіх відаў мастацтва ад Беларусі Кацярыны Пашкевіч. Гэта Ірэна Каляда ўзваліла на свае плечы ўвесь цяжар клопату па іх запрашэнні на спаборніцтва. Гэта яна тэлефанавала, пасылала факсы, пацвярдзэнні ў Амерыканскае пасольства ў Мінску. Гэта яна брала ўсю адказнасць на сябе. Гэта яна клапацілася пра білеты, замаўляла, выкупляла, адпраўляла. Гэта яна рупілася пра размяшчэнне беларускіх удзельнікаў у адным з лепшых гатэляў Галівуда. Гэта яна дбала пра ежу, пра падарункі, пра тое, каб усё было, як у людзей...

Ірэна Каляда ўклала свае асабістыя грошы ў гэту справу. Ёсць людзі, якія сцвярджаюць, што Ірэна, маўляў, мае арганізацыю “Этнічныя галасы Амерыкі” і аказвае дабрачыннасць на сродкі арганізацыі. Але гэта не так.

А цяпер час пазнаёміць вас, дарагія чытачы, з міні miss

World Аляксандрай Шкурдодай. Як і згадвалася раней, дзяўчынка жыве ў мястэчку Высокае. Вучыцца ў 4 класе. Бацька яе Аляксандр Шкурдода ў мінулым спартсмен-фігурыст цяпер займаецца перавозкамі грузаў. Маці Алена скончыла Інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту ў Гомелі, але, прыехаўшы з сям’ёй у Камянецкі раён, работы па сваёй спецыяльнасці не знайшла, а занялася тым, чым і павінна займацца жанчына, — выхаваннем дачкі і хатняй гаспадаркай.

Маленькая Аляксандра, ці, як яе завуць, б а ц ь к і, Аляся добра танцуе аж з 4 гадоў.

Вось паслухайце, што кажа пра яе кіраўнік танцавальнага ансамбля “Непаседы”-спадарыня Ларыса Нечыпарук:

— Да мяне прывялі 4-гадовае дзіця. Я здзіўлялася: дзяўчынка замалая! Яна нават разумець не будзе, што я ад яе хачу! Але яе тата настаяў. Я паставіла Алесю на сцэну, уключыла музыку і сказала: “Танцуй!”

І тут... пачалося! Яна так танцавала, так рухалася, яе тварык быў такі выразны. З таго часу Аляся танцуе ў ансамблі “Непаседы”. І, бачыце, я не памылілася! Яна заваявала не толькі ганаровы тытул міні miss Belarus, але і міні miss World у 2000 годзе! Не разгубілася і ў Амерыцы!

Чым жа пакарыла міжнародных суддзяў маленькая беларуская дзяўчынка?

Перш за ўсё сваёй дзіцячай чысцінёй. Непасрэднасцю. Кемлівасцю. Неардынарнасцю.

А вось што на гэты конт думае Ірэна Каляда:

— Дзеці ёсць дзеці, і спаборніцтва мусіць быць дзіцячым. Іншым разам з дзяцей робяць тое, што яны не ёсць! Ім размаўляваюць вусны, вочы, бровы... Іх вучаць рухацца, як дарослыя мадэлі. Усё гэта ненаaturalна. Глядзіш на такіх і думаеш: дзе ты ёсць: ці на дзіцячым спаборніцтве, ці ў... якім-небудзь... night club? А вось на тварыку нашай Алены Шкурдоды я бачу дзіцячую міласць. Яна ўвасабленне дзіцячай прыгажосці. Рухі эстэтычна вытрыманыя, як і мусіць рухацца 10-гадовае дзіця, а не жанчына-карліца.

Мушу яшчэ дадаць, што вядомая амерыканская тэлежурналістка Барбара Уолтэр у адной са сваіх праграм 20/20 даволі крытычна адзівалася пра

такія размалёўкі дзяцей і іх зусім недзіцячыя рухі, мадэлінг, танцы. Прыгадваецца трагедыя, якая разыгралася пяць гадоў таму ў Болдэр (штат Каларада), калі пад самае Нараджэнне Хрыстова была згвалтавана і забіта 5-гадовая міні miss Амерыка Джозан Банет Рамзей.

Прыгожы тварык дзіцяці мусіць быць такім, якім стварыў яго Бог. Дзіцячая цнота непадробная.

Дык вось наша Аляся Шкурдода вельмі дастойна, натуральна і непасрэдна несла сваю карону! Танцавала танец “Дзяўчынка і шар”.

Ідэя танца — Дзіця і Зямля. Тут трэба падкрэсліць вялікую заслугу настаўніцы спадарыні Ларысы Нечыпарук. Яна мае асаблівы талент і вельмі добры густ. І, безумоўна, вялікая роля бацькоў, якія выхоўваюць дзяўчынку па нашых старых дзедаўскіх традыцыях.

З Брэстчыны паходзіць і Вольга Неўдах — miss Belarus 2002 года. Тата яе электрык, а мама працуе на водаканале. Вольга — студэнтка 2 курса Універсітэта сучасных ведаў. На гэтым міжнародным спаборніцтве наша “Міс Беларусь” таксама выгадна адрознівалася сваёй дзівочай чысцінёй.

Памятаеце, як сказаў Хрыстос: “Хто ўзносіць сябе, прыніжаны будзе, а хто прыніжае сябе — узвысіцца!” Вось Гасподзь! Узвысіў дзвюх сціплых дзяўчынак з беларускіх вёсак, даўшы ім кароны прыгажосці.

Душа Вольгі Неўдах адкрыта для добра. Яна верыць у Бога. — Калі ішоў конкурс прыгажосці, я, колькі магла, чытала “Ойча наш”, — прызнаецца Вольга. — Але да гэтага часу не разумею, чаму Гасподзь Бог выбраў менавіта мяне... І вось тут, у ЗША, зноў новы падарунак — 3 залатыя медалі! Адна я ведаю: чым больш табе даецца, тым больш ты мусіш вярнуць.

А цяпер час пазнаёміць вас яшчэ з адной удзельніцай чэмпіянату — вяланчэлісткай, студэнткай Беларускай акадэміі музыкі Таццянай Белавусавой. Яна з горада Бабруйска, што на Магілёўшчыне. Таня пачала займацца музыкай з 6 гадоў. Чамусьці ёй спадабаўся зусім нежаночы інструмент — вяланчэль. Маці яе ніяк не магла пагадзіцца з выбарам дачкі. Яна хацела бачыць Таню піяністкай. Але дзяўчынка самастойна абрала свой шлях.

Пытаюся ў Тані: — Што ты іграла ў час конкурсу?

Таня вельмі нервалася. І было чаму. Вось, калі ласка, паслухайце.

— Я іграла Баха і Шастаківіча. Раптам у час майго выступлення адключылі мікрафон. Спачатку я разгубілася. Не ведала, што рабіць: абурыцца і пайсці са сцэны? Але вырашыла, што не маю права здавацца. Працягвала іграць, толькі баялася, каб рукі не дрыжэлі. Потым журы конкурсу прагаласавала за тое, каб даць мне магчымасць пераіграць.

Ізноў хвалювалася, каб не збыталі фанаграмы. Але скончылася ўсё добра.

Пытаюся ў Тані: — Які ўрок ты ўзяла з гэтага спаборніцтва ў Амерыцы?

— Ведаеце, нам даюць даволі шырокі спектр ведаў. Вучаць гісторыі, музыцы ўсіх краін, народаў і стыляў. Мы вывучаем гармонію, сольфеджыю, этыку, эстэтыку, філасофію і г.д. Мая настаўніца па вяланчэлі Алена Валер’еўна Яркоўіч аддае ўсю душу, каб навучыць нас выконваць высокатэхнічныя класічныя і сучасныя творы. І ўсё ж з нас рыхтуюць аркестровых выканаўцаў, а не салістаў. І вось менавіта ў Амерыцы я атрымала ўрок паводзін саліста-выканаўцы на сцэне.

Рукі ў Таццяны на сцэне трымалі смек моцна, яны дрыжэлі цяпер... І, каб некай супакойць дзяўчыну, я пачала распітваць, чым яна займаецца ў вольны ад музыкі час.

— Чытаю. Люблю Рэмарка, Булгакава. Акрамя таго, што вучуся, працую ў Камерным аркестры пад кіраўніцтвам Вандзілоўскага. Калі ўдаецца, стараюся наведаць сваіх бацькоў у Бабруйску. Люблю пастаяць ля знакамітай рэчкі Бярэзіны, дзе быў ушчэрт разбіты Напалеон Банапарт, куды прыязджаў Баграціён... Не забываю дакрануцца да сцен крэпасці, дзе ў дзіцінстве знаходзіла што-небудзь старадаўняе — плошку ці кавалачак збана...

Беларускія дзяўчыны дабіліся ў знакамітым амерыканскім Галівудзе трыумфу. Давайце ж і мы, дарагія чытачы, павіншваем беларусак, залатых медалістак, з вялікім поспехам у ЗША. Калі твае дзеці, Беларусь, такія таленавітыя, магчыма, гэта адзінае, на што Бог благаславіў цябе, шматпакутная краіна, і, нягледзячы на ўсе перашкоды, на д’ябальскую навалу Чарнобыля, на ўсялякія там палітычныя і эканамічныя цяжкасці, малітвы тваіх продкаў чую Гасподзь і ператварае ў чысціню, цноту, таленты тваіх дзяцей — тваёй будучыні.

...Слёзы на вачах спонсара беларускай дэлегацыі спадарыні Ірэны Каляды ў час узнагароджання маладых беларусак залатымі медалямі — гэта залатыя кропелькі радасці за годную будучыню нашай бацькаўшчыны. Пакуль нараджаюцца такія людзі — жыве і будзе жыць Беларусь.

Вацлава ВЯРБОЎСКАЯ.

Галівуд, ЗША. (Спецыяльна для “Голасу Радзімы”).

Алесь НАВАРЫЧ

ПАНІ З САБАЧКАМ, або ПАД КВЕТКАМІ МАГНОЛІЙ...

АПОВЕСЦЬ

— Што? Ах ты...

У паветры ледзь не прагучала абразы, валютчык ледзь стрываў. Фатограф спужана лыпае вачамі і паднімаецца. Пекінес саслізнуў з каленяў.

— Ну, ты пачакай... Не будзь такім ганарыстым... — паспрабаваў улагодзіць госця гаспадар. — Дамовімся. Пра альбом пагаворым...

— Не, я пайду, — аднекваецца Архірэя. Ён адчуў, што не туды трапіў. Трэба сыходзіць, уцякаць. Біты быў, занялі, пэўна, косці.

— Дык хоць запарожную, — кажа Гудзевіч, — на развітанне. Ня, Тэрэза, самагон.

Гарэлка спакусіла Архірэя. Пілі і запарожную, і аглаблёвую, і на "посошок", — словам, чарка за чаркай — а пілі толькі самагон, бо самагон рабілі "шасціпальцыя", а ніякі "вітаўт" ці "Абсалют" не дакажа самагону, які "жануць", гэта значыць гоняць палешуку не на продаж, а сабе,

— і пачалася ўжо шчырае, гэта значыць п'яная гутарка, як звычайна, калі выпіта шмат. "Маўляў, што ты нос задзіраеш, хто ты такі?" — "А ты хто такі? Каго шчоўкаць? Тваю жонку? Яна што, аб'ект мастацтва?" — "Гэта мая жонка не аб'ект мастацтва? Ды я раён трымаю, у мяне брат — начальнік міліцыі". — "Ну і што? Мастацтву напляваць, хто твой брат ці якая твая жонка. Во, глядзі (разгортвае часопіс зашмальцаваны). Бачыш — рэпрадукцыя. "Sorrow" называецца карціна. Па-ангельску азначае смутак, гора, бяда. Ведаеш, хто гэта? Ван Гог гэта. А я — побач. Маё фота? Скажы — гэта я зрабіў ці ты?" — Ну ты, не я ж". — А ці ведаеш, што значыць the Man of Sorrows? Не ведаеш? Хрыстос гэта. Ратавальнік". — "Ну і што?" — "А то, што гэтая няшчасная, з худзеным целам жанчына ўратавала чалавецтва?" — "Ад чаго?" — "Ад ядзернай вайны, ад чаго..." "Я на ўзроўні Ван Гога, разумееш. А ягоную карціну за сорак мільёнаў даляраў прадаюць. У цябе гэтулькі ёсць?" — "А мо і ёсць, адкуль ты ведаеш? Дай сюды, паглядзець..." А каго ты зняў?" — "Табе справа? Знайшоў..." "Чарнобыльская мадонна" называецца. Гэта — я. У замежным часопісе. А ты — дзе?" — "Добра, а мы што, нелюдзі. Баба з чарнобыльскай вёскі — людзі, а мы не людзі, нас і фатаграфавалі нельга? Ты хоць дачку здымі, яна пры чым?" — "Не, я сказаў".

Нічым не закончылася вячэра. Не захацеў фатограф здымаць жонку валютчыка Гудзевіча — вось уеў, дык уеў. Добра, што не пабіліся. Адна прыкрасць ад той бяседы засталася. Не здыму, маўляў, ні за якія грошы. Павалтузіліся, заградкі пахапаліся, і Архірэя пайшоў. Нават часопіс забіў. Пекінес каля таго часопіса прылёг, лапкай накрыў.

Калі наймічка прыбірае стол, выгляд у яе быў трыумфальны. Працяг. Пачатак у №№ 47, 48.

Расчырванелася, клубамі віляла. Маўляў, вось я такая ладная, зграбная. Мяне выбраў і зняў. Узяў і шчоўкнуў. Ды яшчэ грошы даў. Нічога, што парсюкамі. А вас, Гудзевічаў, не захацеў здымаць.

Вось такі зачын гэтай любоўнай гісторыі.

5

Гудзевіч ведаў натуру людскую. Выгляду не падаў, што пакрыўджаны, ды яшчэ да глыбіні душы. Не сам, уласна, пакрыўджаны, а жонка абражана. Карацей, падгаварыў сяброў запрасіць Архірэя на пасядзелкі. Пашчоўкаць. Дзіва — згаджаецца фатограф. Валютчык сам на тую пасядзелкі не пайшоў — жонку выправіў. Ён наказаў: пакрыўджаны каля яго, пагуляй крыху вочкамі, паўздыхай. Маўляў, ён самотны, непрытулены. Ён адласкавага слова на той вечарыне цябе і шчоўкне. Усяе справы.

Сказана — зроблена. Перабралі пасля стос фотаздымкаў — на ніводным Гудзевічыкі няма. Як ён, Архірэя, столькі здымаў?! Усе ёсць, а жонкі валютчыка няма. Як са шкла яна, як невідзімка. Арганізавалі яшчэ адну вячэру. Мяняла і сам туды з фотаапаратам прыпёрся. Фатограф тады збіраецца і сыходзіць. Маўляў, здымаю толькі я. Словам, нічым не ўзяць Архірэя, каб той завідны шчаўчок прагучэў.

Час ідзе, прыкрасць не забылаецца. А тут яшчэ скандал адбыўся. З'яўляецца ў мясцовай газетцы здымак голай дзяўчыны. Празрыстая, свіціцца ўся, праз яе кустоўе відаць, трава. Кампазіцыя падпісана "На бэзе". У натуршчыцы пазналі Тэрэзу. І сметнік за паркам пазналі. Наўмысна хадзілі туды глядзець, і там яшчэ гурба падсохлага бэзавага галля ляжала. Тэрэза — у слёзы, яе маці — у гвалт. Да начальніка міліцыі прыбеглі. Васемнаццаці гадоў дзяўчыне няма. На газету — у суд, на Архірэя — баламута, нягоднік, — у суд.

Выклікае начальнік міліцыі рэдактара той газеткі і аўтара фотаздымка. Архірэя адмаўляецца — не Тэрэза на здымку. Мучыліся, цягалі, рабілі вочныя стаўкі. Прызнаўся Архірэя ва ўсім. Да Тэрэзінай маці з'ездзілі, у хлеху глянулі. Стаяць чацвёрта худзенькіх парсючкоў, вясёлымі вочкамі пазіраюць на людзей. Дзе ўзяла, спыталі ў гаспадыні. Тая і сказала дзе. Што рабіць? Прыватная здзелка. Лагодзьцеся самі. Прыцёг Архірэя ад цёткі два мяхі камбікорму Тэрэзінай матцы. На тым і памірыліся. Праўда, глухаваты дзяцюк на падпітку прыйшоў да Тэрэзы і, ні слова не кажучы, ляў у шчаку. Дзяўчына не палезла ў кішэнь за словам — наводліў бах хлопцу ў вуха. Цяпер у правае. Невядома, што з тым вухам адбылося, але на другі дзень хлопца і дзяўчына падалі заяву ў местакковы загс — Тэрэзе акурат васемнаццаць стукнула.

А вясна ідзе, усё бушуе. Жарсці таксама. Сустрэае ад-

нойчы Гудзевічыха Архірэя ў парку. Ён з фотаапаратам, яна — з пекінесам на руках. Падышла да яго. Пекінес валтузіцца на руках, да Архірэя просіцца.

— Здымі мяне, чаго ты, — просіцца Анжэла. А сама аж млее. Ці выгляды такі робіць.

— Ды не, — ўздыхае Архірэя. — Як я цябе здыму? Твой муж за судзіць яшчэ... Гэта не Тэрэза-бязбацькавіч... У твайго брат — начальнік міліцыі. Я цябе шчоўкну, а яны возьмуць духі адаб'юць. Абяцалі. У наступны раз, сказалі, адаб'ём, калі з малалеткамі звязашся.

Гудзевічыха навальваецца энергічнай:

— Я ж не малалетка, — кажа. — Што трэба, — пытаецца, — каб ты мяне адзін раз шчоўкнуў? — Зусім здурнела кабета. Кажы: — Мо, Архірэяшча, мне раздзецца, ці я?

Архірэя кажа:

— Не, і гэтага не трэба...

— А якой жа трасцы табе, калі і гэтага не трэба?

— Трэба, — кажа, — каб вока стрэльніла...

— Як гэта — стрэльніла?

— А так: ходзіш-ходзіш, глядзіш-глядзіш — быццам усё тое і тым жа часам не тое... І раптам — плях! — як цеплынёй па вачах... Галоўнае — злавіць момант, а там можна і паставіць, як кажучы, кадр, вымучыць да патрэбнага. Гэта — як захацацца з першага позірку. Глянеш — не тое, і ніколі тое не будзе...

— А я, значыцца, не тое... Чаму не страляе?

— Ну чаму, — лагодзіцца Архірэя, помнячы прыкрасць ад мужавых той пані з пекінесам даляравых абяцанак на фотаальбом. — Можы і стрэльніць. Вы жанчына відная, з прапорцыямі, валасы вунь густа-залатыя, губкі, як маліны...

— Як маліны? — перапыняецца ў пані з пекінесам дыхалка.

— Але вы... — (перайшоў чамусьці на "вы"). — Вы лянвая, спіць, а не жывяць... У вас і пекінес на руках засынае, і мне каля вас спаць хочацца...

— Я сплю?.. — як перцу наелася пані.

— Уражанне такое, што вы і за мужа спіце — ён за вас бегае, "капусту" косіць, палешукоў на розніцах даляравага курса абдурвае... Вам трэба захацацца, ці што... Спортмэн зняцца. Не ведаю, у пячоры спускацца ці ў горы лазіць... Ці на ровары ездзіць. Прачніцеся...

6

— Яго ўбіць мала! — паскардзілася тым жа вечарам Анжэла мужу.

— А што такое, Анжэлачка? Прыставаў? — пацікавіўся той.

— Каб жа прыставаў... — ўздыхнула жонка.

— Раскажы, — папрасіў Гудзевіч, але жонка пажалілася, што ў яе баліць галава, і сказала толькі, што Архірэя хамуйла... курач нейкі.

Курач — певень, які можа сядзець на яйках, а да курэй невялікі ахвотнік. Гэта так, да сло-

Малюнак Вячаслава ГІНАЦЕНКІ

ва. А што да гісторыі, дык, магчыма, яна і скончылася б на гэтым, дакладней, не было б ніякай гісторыі, але неўзабаве Архірэя завітаў да Гудзевічаў. З фотаапаратам. Гаспадар дома не было, і паміж госцем і Анжэлай адбылася наступная размова.

— Я толькі зараз зразумеў, як мне каля вас добра, — заявіў прыхадзень. Яна звярнула ўвагу, што ён чысценькі, акуратна паголены, і пінжак на ім новы.

— Можы, я магу спадзявацца на кадрык? — абрадалася Анжэла.

— Можыце спадзявацца...

— Дык што, стрэльніла? — аж дых заняло ў жанчыны.

— Пакуль не стрэльніла, але на падыходзе... Ведаеце, які самы шчаслівы для творцы час?

— Не, адкуль жа...

— Калі адчуваеш: яно вось-вось надыедзе. Тут і рукі ньюць, сам увесь не свой. Забірае, словам...

У Гудзевічыхі ад радасці ногі ледзь не адняло. Але тут Архірэя гаворыць:

— Калі без жартаў, грошы трэба... Скажыце Гудзевічу: я шмат не возьму...

— А нашто нам Гудзевіч? Фотаапарат пры табе...

— Дык вы свайму Гудзевічу перадайдзеце...

Сказаў і пайшоў... Гудзевічыха ледзь не накінулася на яго з кулакамі. Ну, нягоднік, хам чыстай вады. Але цяпер хоць яна ўжо была ўпэўнена, што ён яе абавязкова шчоўкне.

Вечарам жонка ўсё вылажыла мужу.

— Я больш дзесяткі яму не дам, — заявіў валютчык, — так і скажы, калі прыпрэцца. За паперу, за плёнку, за хімікаты — само сабой, і дзесяць даляраў зверху, за работу. На вось грошы, а я — у камандзіроўку.

Архірэя пагадзіўся здымаць і за дзесятку. Але цяпер Анжэла сама не хацела, каб яе здымалі. Сядзела кіслая, а ён тармосіць яе, тармосіць, ніяк не растармосіць. Не адзін дзень патраціў. Прыйдзе, сядзе і глядзіць на яе.

— Прыйшоў — дык здымай. Што мосціцца, як кура на седала, — бурчыць яна.

— Трэба прывыкнуць...

Каб коратка, пакуль мяняла быў у камандзіроўцы, пакуль бегаў за "шасціпальцымі", Архірэя з той Анжэлай, зразумелая рэч, і прывыклі адно да аднаго. Вялікая рэч — папраўляць крысо халаціка фотамадэлі свойскай гадоўлі. Добра крысо, а калі якую там шлейку... Звыклія, блізкія сталі. Прычым, няхай чытач не думае, што плоць адразу справіла свой баль, якраз не. Фатограф хваліў нашу пані, каб тая ўводзіла мужу ў вушы пра здольнасць фотамастака бачыць прыгажосць і каб той муж не шкадаваў грошай.

Гудзевіч, як убачыў здымкі, грошай напраўду не шкадаваў. Неўзабаве і катэдж, і абедзве кватэры былі ўвешаны прадукцыяй Архірэя. Зразумела, да "ню" на тых здымках было далёка, якінік фотамадэль замужняя, а вока мужа пільнае.

Але, відаць, Архірэя настолькі заклусіўся, што і сам паверыў у дасканаласць мадэлі. Пігмаліён гэты. І калі аднойчы затрымаў руку Анжэлы ў сваёй даўжэй, чым таго патрабавала сітуацыя, вочкі пані са стрэлаў адзіночнымі перайшлі ў бесперапынны агонь. Гэты агонь разгараўся, як зара ў халодную раніцу, і ўрэшце стаў выядаць пані вантробы. Мо даўно выядаў, хто яго ведае? Архірэя вылюднеў, іншым зрабіўся, уночы варочаўся на сваёй пасцелі — адчуваў, што душу ягоную, нятленную і вольную душу Мастака, як лічыў сам, лашчыць нязведанае, салодкае цяпло. Нязвыклае, няпростае пачуццё ахоплівала, як падыходзіў да знаёмага ад нядаўняга катэджа. Ведаў, адчуваў з вопыту свайго бадзяння па ўдовах, развядзенках і проста бяспутных жанчынах, дзе ёсць нешта ад пачуцця, а дзе проста так — "разгулка часу".

ДБАЙЦА

СЕРЖЫКАВЫ АПАВЯДАННІ

На ўсходзе беларускай сталіцы за рэчачкай Слепняй пры Старабарысаўскім тракце пры самым лясочку напрыканцы колішняга калгаснага саду будаваўся прыгожы Дом міласэрнасці. Неяк раз мы гулялі ў гэтым малюнічым куточку нашай сталіцы з мам шасцігадовым Сержыкам. Унук пацікавіўся, што тут будзе і хто ў гэтым доме будзе жыць. Я растлумачыў, што тут будзе жыць адзінокая бабулька і дзядулька, нямоглыя, хворыя людзі. Сержыка гэта дужа зацікавіла.

— А ведаеш, дзядулька, я ўвесь гэты сад каля Дома міласэрнасці засею гарбузамі, — сказаў ён.

Гэтае парыванне Сержыка было для мяне нечаканым. Натуральна, я пацікавіўся, чаму Сержык надумаўся засадзіць увесь сад каля Дома міласэрнасці гарбузамі.

— А яны вельмі вялікія растуць, — патлумачыў Сержык. — І прыгожыя: жоўтыя, паласатыя, доўгія і пузатыя... З гэтага саду цэлая гара гарбузоў набярэцца. Аж пад самае неба. На ўсю зіму хопіць. З іх будзе ў гэтым доме для бабулек і дзядулек гарбузовую кашу варыць... Яна ж з гарбузоў і смачная, і мяккая. Усім будзе лёгка яе есці. І тым, хто з зубамі, і хто бяззубы. А яшчэ, дзядулька, — працягваў

Сержык, — на гэтым гарбузовым агародзе пастаўлю шылдачку, на якой напішу, што гарбузы могуць рваць ўсе-ўсе, хто захоча. Толькі гарбузінікі трэба будзе ці мне вярнуць, ці зноў пасадзіць, каб новыя гарбузы выраслі...

Мінскі Дом міласэрнасці яшчэ будаваўся. Але ён ужо знайшоў свайго дбайніка і апекуна. Шчырага і клапацілівага. Хай гэта толькі парыванні, але прыемныя. Сержык хоча каля Дома міласэрнасці пасадзіць яшчэ і каштанавы гай, каб пад яго шатамі бабулькам і дзядулькам было сцішна і гожа. А яшчэ Сержык хоча на сядзібе Дома міласэрнасці насадзіць клубніцаў, суніцаў, вішняў. І... морквы. Каб у бабуль і дзядуль здароўя прыбаўлялася.

Запісаў Уладзімір СОДАЛЬ.

кіношныя байкі дзімтрыя міхлеева

ПРЫЁМЫ "ПРОФІ"

Рэжысёр-пастаноўшчык жыву ў нумары "люкс", а "другі" — па суседству, у звычайным аднапакаёвым нумары. І ў яго пастаянна гасцявалі сімпатычныя дзяўчыны, хаця "другі" па знешніх даных не цягнуў ні на Дэлону, ні на Бельман-до. Але паспехам у жанчын ён карыстаўся. Быў у яго нейкі сакрэт. Вось пра гэта неяк зайшла размова ў пастаноўшчыка і "другога".

— Дык гэта проста робіцца, Дзіма, — пачаў тлумачыць мнагавопытны Барыс. — Ёсць шмат прыкладаў яшчэ з часоў Казановы. Вось стары добры выправаваны прыём: ты бачыш, што ў 507-м нумары жыве сімпатычная жанчына. Яна табе падабаецца. Даведваешся ў парце пра яе нумар тэлефона, гэта проста, так? Потым набіраеш яго і гаворыш, злёгка памяняўшы голас: "Прабачце, гэта з мясцовага тэлебачання, у мяне да вас вялікая просьба, можна? — Ну канешне". — "Дапаможаце тэлебачанню?" — "Пастараюся". — "Дык воль, на вашым паверсе, у нумары 501, прахывае рэжысёр-пастаноўшчык кінастудыі "Беларусьфільм" (можна, зыходзячы з пачуцця сціпласці) або для большай важнасці паведаміць дзяўчыне, што ён прадстаўляе "Ленфільм", "Масфільм" ці любы іншы "...фільм", — выкладаў падрабязнасці "другі", — у нас з ім студыйны запіс, разумееце?" — "Ну прыкладна". — "Дарэчы, і вы маглі б прысутнічаць у студыі ў якасці гледача. Ведаеце, як гэта робіцца? Герой — на сцэне, а яго сябры прыяцелі — у зале, так што мы вас запрашаем". — "Дзякуй". — "Дык воль, да рэжысёра мы ўжо дзве гадзіны не можам дазвацца, у яго ўвесь час занята. Можна б вы падышлі да яго і паведамілі, што тракт сёння адмяняецца, ну што запісу не будзе, што пераносіцца на паслязавтра. Толькі паведаміце яму гэтую навіну падалікатней, каб ён не раззлаваўся, добра? Зробіце?" — "Паспрабую".

Дык воль, праз тры хвіліны, а можа, пазней, у залежнасці ад таго, якая жанчына: адна захоча з'явіцца да вас пры ўсіх сваіх упрыгажэннях і ў норкавым футры, другой неабходна зрабіць марафет-макіяж, а трэцяя можа проста ў халаціку прыляцець. Дык воль, праз нейкі час вы пачуеце стук. Да таго часу на стале павінны быць каньяк, шакалад і фрукты, а ты сядзіш з тэлефоннай трубкой у руцэ, і яна чуе прыкладна наступнае: "Парыж? Ды не, што вы, Арнольд Міхалч, мне гэта не патрэбна, разумееце? Я цудоўна ведаю Парыж і не бачу магчымасці. Ну і што?"

Потым, не адрываючыся, вы крычыце: "Уваходзьце!" Суседка баязліва ўваходзіць, вы мімікай просіце прабачэння і жэстам прапановаеце прысесці, а самі працягваеце: "Я яшчэ раз паўтараю: на Парыж я не згодны. Ну самі падумайце, як можна "вестэрн" часоў грамадзянскай вайны з неграмі здымаць на фоне Эйфелевай вежы? Гэта ж абсурд, згодныя? Такім чынам — працуйце па Лос-Анджэлесе, як і дамовіліся. Канешне! Я цудоўна ведаю Галівуд — гэта сур'ёзна, салідна. Як гавораць у Кітаі, Галівуд — ён і ў Афрыцы Галівуд. Ну і няхай гэта далей і даражэй! Не скупіцеся, і ўсё будзе о'кей. Для мяне галоўнае — канчатковы

вынік. А з Парыжам мы на "Оскара" не пацягнем, факт".

Суседка сціпла чакае заканчэння размовы, вы нарэшце кладзеце трубку, стомлена ўздыхаеце: "Фу, дастаў са сваім Парыжам... воль прадзюсерскае племя, кожны хоча за капейкі "шэдэўр" атрымаць, а ў жыцці ж так не бывае, вы са мной згодныя? Вас так не дастаюць, не? Ну і добра".

Вы цалкам звяртаеце позірк на дзяўчыну. "Ну, як справы, прыгажуня? А якія справы прывялі вас у мой сціплы прыстанак?" Яна выкладае просьбу "мясцовага тэлебачання". Тут трэба крыху абурыцца, але не вельмі. "Адмянілі запіс, якога так доўга дабіваліся? Бачыце? І ў іх бардак. Ну і няхай! Затое вечар атрымаўся вольны. Спадзяюся, вы не адмовіцеся адзначыць гэтую падзею?" Ну а далей табе не трэба тлумачыць. Пару кілішкаў каньяку, прагулкі па горадзе, романтичная гісторыя або іншыя варыянты, глядзячы на тое, якая з'явілася суседка...

Рэжысёр-пастаноўшчык быў уражаны ўзроўнем дакладна прапрацаванай, безадмоўнай рэжысуры, знаходлівасці і фантазіі калегі ў цалкам жыццёвых справах, пра якія ён, заняты "глобальнымі творчымі праблемамі", зусім не ведаў. Праз некалькі дзён ён, тым не менш, паведаміў свайму "другому":

— Ведаеш, Барыс, у мяне атрымалася. Я выкарыстаў твой класічны прыём.

— Так? Ты зразумеў, што гэта проста і безадмоўна, так? Ну і якая ж яна? Як яе зваць?

— Яе зовуць "Байка". Кароткае смешнае апавяданне. Буду публікаваць.

— Ты што? Не трэба друкаваць, прашу цябе. Ты даеш у рукі канкурэнтаў "казырную картку". Шпіёны і фокуснікі нікому сваіх прафесійных сакрэтаў не выдаюць.

— Але мы ж "кіношнікі", не збяднеем, зараз жа яшчэ што-небудзь прыдумаем.

— А, можа, ты і маеш рацыю, — без жалю махнуў рукою Бора, — настаў час мяняць састарэлыя прыёмы і даць волю фантазіі!

стоп-кадр

ФОТА БЕЛТА

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКІ, ЗМЕШЧАНЫЯ ў №№ 44, 45

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Правадыр. 4. Гонар. 7. Шчур. 9. Махляр. 10. Кампазітар. 11. Натрыі. 15. Цукар. 18. Майстар. 19. Гармідар. 21. Фальклор. 26. Сябар. 27. Давер. 28. Каўнер. 31. Кушнер. 32. Твар. 34. Адзёр. 36. Чацвер. 37. Твор. 39. Мармур. 40. Друкар.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Рымар. 3. Аўтар. 4. Грабар. 5. Намер. 6. Пляткар. 7. Швагер. 8. Ліхтар. 12. Куфар. 13. Гумар. 14. Гаспадар. 16. Вар. 17. Змагар. 20. Пячур. 22. Клір. 23. Валадар. 24. Млынар. 25. Цвінтар. 26. Святар. 29. Гарбар. 30. Гушчар. 31. Касцёр. 33. Цар. 35. Звер. 38. Вір.

* * *

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Ранак. 4. Падатак. 8. Лік. 9. Дастатак. 10. Агурок. 12. Падручнік. 14. Выкладчык. 15. Крок. 17. Адпачынак. 20. Пакутнік. 23. Слоўнік. 25. Цецярук. 26. Конік. 30. Індык. 32. Кірунак. 34. Ласунак. 36. Уласнік. 38. Кошык. 39. Агёк. 40. Кастрычнік. 41. Улік.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Ахапак. 3. Аўторак. 4. Праснак. 5. Корак. 6. Хлопчык. 7. Скрэзняк. 11. Акрайчык. 13. Красавік. 14. Вяпрук. 16. Ручнік. 18. Заснавальнік. 19. Сродак. 21. Націск. 22. Страўнік. 24. Коннік. 27. Енк. 28. Зрок. 29. Юнак. 31. Друк. 33. Кумпяк. 35. Слоік. 37. Смак.

зімовы настрой

Першы снег.

ФОТА ВІКТОРА СТАВЕРА.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://golas.promedia.by>

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Тыраж 2 093 экз. Заказ 2812. Падпісана да друку 2. 12. 2002 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).